

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Gorzów Wielkopolski, dnia 29 czerwca 2022 r.

Poz. 1368

UCHWAŁA NR XXXV/271/22 RADY MIEJSKIEJ SZLICHTYNGOWA

z dnia 23 czerwca 2022 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa na lata 2022-2025.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2022 r. poz. 559) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840), po zasięgnięciu opinii Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, **Rada Miejska Szlichtyngowa uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa na lata 2022-2025, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Szlichtyngowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

Przewodnicząca Rady Miejskiej Szlichtyngowa
Anna Zalewska

Załącznik
do uchwały Nr XXXV/271/22
Rady Miejskiej Szlichtyngowa
z dnia 23 czerwca 2022 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI GMINY
SZLICHTYNGOWA
NA LATA 2022 - 2025**

OPRACOWANIE:

Bartosz Idryjan
maj 2022 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	15
3.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	21
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	29
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	34
4.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	39
4.2.1. Historia regionu gminy Szlichtyngowa	39
4.2.2. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	44
4.2.3. Zabytki nieruchome.....	45
4.2.4. Zabytki ruchome.....	57
4.2.5. Zabytki archeologiczne	57
4.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych.....	59
4.2.7. Dziedzictwo niematerialne.....	59
4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	60
4.3.1. Rejestr zabytków.....	61
4.3.2. Pomniki historii.....	61
4.3.3. Park kulturowy.....	61
4.3.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	61
4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	62
5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	65
6. Założenia programowe	68
6.1. Priorytety programu.....	69
6.2. Kierunki działań i zadania programu	69
7. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	75
8. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	77
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	79
10. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	83
11. Aneksy	84-122

1. WPROWADZENIE.

Dziedzictwo kulturowe jako jeden z podstawowych aspektów życia i działalności człowieka, kształtuje związki międzyludzkie, określa tożsamość i świadomość społeczności. Obiekty zabytkowe stanowią cenny element kultury i dziedzictwa, które wpływają na kształtowanie się otoczenia człowieka współczesnego, mający wszechstronny wpływ na jego życie codzienne. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa, należycie pielęgnowane i wykorzystane, powinny stanowić jeden z głównych czynników rozwoju życia społeczno-gospodarczego. Przedmiotem niniejszego Programu jest dziedzictwo kulturowe, funkcjonujące w granicach administracyjnych gminy Szlichtyngowa. Nadrzędnym celem opracowania jest określenie celów, zasadniczych kierunków działań oraz zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami, a także wykorzystania dziedzictwa kulturowego na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Program uwzględnia fakt wielości i różnorodności elementów składających się na dziedzictwo oraz ukierunkowany jest na skuteczną ochronę i opiekę nad zabytkami, jak również wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Opiera się na nowoczesnej koncepcji ochrony zabytków, w której opieką otacza się, oprócz tradycyjnie pojmowanych zabytków architektury i budownictwa, także dziedzictwo niematerialne, krajobrazy kulturowe, itp.

Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2022 poz. 840) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany przez Burmistrza Miasta i Gminy Szlichtyngowa, następnie po uzyskaniu opinii Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Miejską i ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej sprawozdanie z wykonania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Przyjęty przez Radę Miasta program opieki nad zabytkami, jako element polityki samorządowej, służyć będzie podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dóbr kultury znajdujących się na terenie gminy Szlichtyngowa. Skutki wdrażania programu powinny być odczuwalne dla społeczności lokalnej jako głównego beneficjenta podejmowanych działań, gdyż zachowane i dobrze utrzymane dziedzictwo kulturowe wpływa na wzmocnienie poczucia tożsamości i identyfikacji mieszkańców z gminą, w której żyją. Program może służyć również innym

jednostkom samorządu terytorialnego, badawczym i naukowym, właścicielom obiektów zabytkowych, jak również osobom zainteresowanym zabytkami.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.

Obowiązek konstytucyjny.

Ochrona dziedzictwa kulturowego – materialnego i niematerialnego – i przekazania go kolejnym pokoleniom, stanowi konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Obowiązek ten wyartykułowany jest w Preambule Konstytucji RP. Ponadto, artykuł 5 Konstytucji RP mówi, że Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Artykuł 6 Konstytucji RP określa natomiast, że Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie zakłada art. 82 Konstytucji RP. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Podstawę prawną obowiązku wykonania programu opieki nad zabytkami stanowi przepis art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., zgodnie z którym wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Jako główne cele gminnego programu opieki nad zabytkami ustawa określa:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Podstawę do sporządzania programu opieki nad zabytkami przez gminy stanowi ewidencja zabytków, o czym traktuje art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta). Powinna ona uwzględniać zabytki nieruchome wpisane do rejestru oraz inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przez zabytek rozumie się nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ustawa wyodrębnia 3 typy zabytków:

- 1) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 2) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Ponadto, ustawa definiuje m.in. takie pojęcia, jak: prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, badania architektoniczne, badania archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W ustawie rozróżnione zostały 2 podstawowe pojęcia: ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Zgodnie z artykułem 4, ochrona zabytków stanowi zadanie organów administracji publicznej i polega (w szczególności) na podejmowaniu przez nie działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami winna być sprawowana przez właścicieli lub posiadaczy zabytków oraz polega na zapewnianiu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Według art. 6 ustawy, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zgodnie z art. 7 ustawy, w Polsce wyróżnia się następujące formy ochrony zabytków:

- 1) wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków:

Zgodnie z art. 9 ustawy, do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru (do rejestru może zostać wpisana także np. otulina – bez względu na jej wartość historyczną, ponieważ czyni się to w celu poszerzenia i zintensyfikowania ochrony elementu już wpisanego do rejestru), a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Zgodnie z art. 10. ustawy, do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej;

- 2) uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego. Niektóre z obiektów uznanych za pomnik historii mogą zostać przedstawione przez właściwego ministra Komitetowi Światowego Dziedzictwa – celem wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa w celu

objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. poz. 190 i 191);

3) utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy sporządza wójt (burmistrz, prezydent miasta) w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, wymaga on zatwierdzenia przez radę gminy. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, istnieje obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione specjalne zakazy i ograniczenia, które szczegółowo określa art. 17 ustawy¹³;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;

W art. 19 ustawy zapisano, że w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie.

W dokumentach tych ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej, obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20 ustawy wskazuje, że wszelkie projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zgodnie z art. 89 ustawy, organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Akty wykonawcze i rozporządzenia, związane z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Problematyka ochrony i opieki nad zabytkami zawarta jest w szeregu aktów wykonawczych i rozporządzeń, związanych z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wśród nich wymienić należy m.in.:

- 1) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2021 r. poz. 81);
- 2) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2021 r., poz. 56);
- 3) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2021 r. poz. 731).
- 4) Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004 r. Nr 212, poz. 2153);
- 5) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. 2004 r. Nr 124, poz. 1304 ze zm.);
- 6) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. 2004 r. Nr 30, poz. 259);
- 7) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. 2011 r. Nr 89, poz. 510);
- 8) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. 2004 r. Nr 71, poz. 650);
- 9) Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz.U. 2004 Nr 75, poz. 706);
- 10) Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz.U. 2004 Nr 102, poz. 1066);

11) Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. 2004 Nr 124, poz. 1302).

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W artykule 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2022 poz. 559) zostały określone zadania własne gminy, w tym obejmujące sprawy kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Inne uregulowania prawne dotyczące zabytków znajdują się także w następujących ustawach:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (2022 r. poz. 503);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2351);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1973);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1098);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1899);
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2373);
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 385);
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1479);
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 164);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. ustawa krajobrazowa (Dz. U. z 2015 r. poz. 774, ze zm.). Nowa ustawa nakłada na władze samorządowe nowe obowiązki w m. in w zakresie krajobrazu kulturowego i sporządzenia np. audytu krajobrazowego.

Międzynarodowe uwarunkowania prawne ochrony dziedzictwa kulturowego:

Wybrane najważniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte i ratyfikowane przez Polskę:

- Konwencja w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego z dnia 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu (Dz.U. z 1976 r., nr 32, poz. 190).

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) z dnia 16 stycznia 1992 r., La Valetta (Dz. U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564), zwana konwencją maltańską. Celem konwencji jest ochrona dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrumentu do badań historycznych i naukowych. Zapisy konwencji definiują dziedzictwo archeologiczne, identyfikują je i przedstawiają środki ochrony. Odnoszą się do zagadnień związanych z finansowaniem badań i konserwacji, gromadzeniem i rozpowszechnianiem badań naukowych, kształtowaniem świadomości publicznej, zapobieganiem niedozwolonemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego, a także wzajemną pomocą techniczną i naukową.

- Europejska Konwencja Krajobrazowa z dnia 22 października 2000 r., Florencja (Dz. U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98), ratyfikowana przez Prezydenta Rzeczypospolitej w dniu 24 czerwca 2004 r. Celem Konwencji jest promowanie ochrony, zarządzania i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information In Europe) ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej.

- Ustawa o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która weszła w życie 7 czerwca 2010 r., a w której Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany jako organ wiodący i współodpowiedzialny wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie zagadnienia danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomych w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa

stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE. Założeniem dyrektywy jest opracowanie baz danych GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia oraz darmowego ostępu, danych stanowiących rejestr publiczny.

- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (D.U. z 19 sierpnia 2011 poz. 1018).

W Polsce konwencja weszła w życie w 2011 r. i stanowi obecnie jedyny akt prawa (międzynarodowego), na jakim można oprzeć budowę systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego w naszym kraju. Konwencja przyjmuje za cele ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup oraz jednostek. Sygnatariuszy konwencji zobowiązuje do podejmowania działań zapewniających ochronę dziedzictwa niematerialnego znajdującego się na terytorium sygnatariuszy, określenia i zdefiniowania jego elementów oraz sporządzenia rejestru niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W Polsce Krajową listę NDK prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a jej obsługą zajmuje się Narodowy Instytut Dziedzictwa.

- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy przyjęta 3 października 1985 r. w Granadzie.

Polska ratyfikowała tę konwencję w 2012 r. Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego i zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony nie tylko na szczeblu krajowym, ale i europejskim. Dokument postuluje konieczność identyfikacji zasobów mających podlegać ochronie oraz tworzenia i wdrażania systemu ich ochrony.

- Karta ateńska jest dokumentem uchwalonym na konferencji w Atenach w 1931 roku dotyczącej zasad postępowania konserwatorskiego w wypadku budowli zabytkowych. Zebrane zasady postępowania konserwatorskiego miały w założeniu obowiązywać obligatoryjnie we wszystkich krajach, które podpisały Kartę. Najważniejsze ustalenia dokumentu dotyczą: ochrony autentyczności substancji zabytkowej, postulatu zaniechania rekonstrukcji czy restytucji, a pozostanie przy zabiegach restauracji i anastylozy; podkreślenia konieczności zaznaczenia nawarstwień stylowych i wszelkich ingerencji w tkankę zabytku, a przede wszystkim rzetelnych badań naukowych i konserwatorskich; postulat wprowadzenia w zabytku takich funkcji, które pozwalałyby na ciągłość jego istnienia i byłyby w zgodzie z jego wartościami historycznymi lub artystycznymi. Karta wskazała, iż ochronie powinno podlegać także otoczenie zabytków.

Karta wenecka to międzynarodowa karta konserwacji i restauracji zabytków i miejsc zabytkowych, przyjęta przez II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków w Wenecji w 1964 roku. Zdefiniowała i sprecyzowała zasady konserwacji i restauracji zabytków oraz prowadzenia badań konserwatorskich w trosce o ochronę i zachowanie substancji zabytkowej budowli i jej otoczenia. W dokumencie rozszerzono ochronę zabytków na grupy i zespoły budowli, podkreślając jednocześnie konieczność ochrony ich otoczenia. Przy zabiegach konserwatorskich nakazywano nawiązanie do materiału, z którego wzniesiony został zabytek, zabroniono zmiany dyspozycji wnętrza budowli i wystroju oraz przenoszenia czy usuwania jakichkolwiek fragmentów zabytku, z wyłączeniem sytuacji, gdy wymaga tego jego ratowanie.

Karta florencka zatwierdzona została przez Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS) 15 grudnia 1981 roku. Stanowi ona uzupełnienie Karty weneckiej w zakresie ochrony ogrodów historycznych. Dokument definiuje pojęcie ogrodu historycznego oraz określa zasady ochrony prawnej i administracyjnej ogrodów historycznych. Określa również sposoby ochrony, utrzymania, konserwacji, restauracji oraz restytucji.

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa (GPOnZ) jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim i powiatowym) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

GPOnZ zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022 (przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.).

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat, na podstawie art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. Zgodnie z zapisami ww. ustawy w krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji (art. 85 ust. 1).

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 r. Program ten jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Głównym celem Krajowego programu jest Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym, w tym zadania:

- szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym,
- budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym,

- merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach,
- konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.

2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym, w tym zadania:

- wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich,
- ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich,
- wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego,
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej.

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami, w tym kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami, w tym zadanie:

- upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych.

2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego, w tym zadanie:

- podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego, w tym kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości, w tym zadania:

- kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami,
- tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami, w tym zadanie:

- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 i Uzupełnienie na lata 2004-2020. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 została przyjęta przez Rząd RP 21 września 2004 r. Zakres Strategii został podporządkowany głównie regionom, jako podstawowym jednostkom podziału terytorialnego. Metodologia dokumentów strategicznych

wchodzących w skład Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 zobowiązuje Ministra Kultury do wydłużenia horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Kultury do 2020 r. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, bazując na Strategii na lata 2004-2013, rozszerza jej zakres do roku 2020. Celem strategicznym dokumentu jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach. Jego realizacja odbywać się będzie przez osiąganie celów częściowych. W celu wdrożenia Strategii w dziedzinie ochrony zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego opracowano programy.

Wśród programów, które bezpośrednio dotyczą dziedziny ochrony zabytków należy wymienić: DZIEDZICTWO KULTUROWE, którego podstawowym celem jest: ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego), kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Program realizowany jest w ramach 4 priorytetów: rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych, rozwój instytucji muzealnych, ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju, ochrona zabytków archeologicznych.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą 2030 r.).

Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. SOR jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego zostaną wsparte działaniami istotnymi dla sprawności gospodarki przestrzennej i planowania przestrzennego, w tym realizacją zasady wtórnego użytkowania przestrzeni w procesach inwestycyjnych.

Program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”:

Problematyki ochrony i opieki nad zabytkami dotyczy Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. Program ten posiada charakter horyzontalny. Celem głównym programu jest

intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Celami częściowymi programu są:

- 1) poprawa stanu zachowania zabytków;
- 2) zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
- 3) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
- 4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- 5) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- 6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Realizacja założeń programu odbywa się w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

Priorytet 1 Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych – poprawa stanu zachowania zabytków, działania rewitalizacyjne, konserwacyjne, modernizacyjne, adaptacja i ochrona obiektów zabytkowych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków, prace dokumentacyjne, działania mające na celu zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

Priorytet 2 Rozwój i konserwacja kolekcji muzealnych – zakup dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, a także starodruków i archiwaliów, konserwacja i digitalizacja muzealiów, archiwów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieranie rozwoju pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do r. 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. Stanowi aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio i długofalowej polityki rozwoju. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie r. 2020 i 2030. Dokument wdraża nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Głównym celem strategii jest tworzenie warunków

dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski, przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Zadania powiązane z obszarem ochrony i opieki nad zabytkami zostały uwzględnione m.in. w następujących fragmentach strategii:

- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, Obszar: E-państwo – kierunek interwencji: Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe. Wyznaczony projekt strategiczny: Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

- Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii - Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji: 4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. Działania do 2030 r.:

- ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

- wzmocnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

A także projekty strategiczne:

- dziedzictwo buduje wspólnotę – utworzenie sieci muzeów historycznych, których głównym celem jest opowiadanie o historii Polski z różnych perspektyw.

- Kultura/Dziedzictwo/Wspólnota – wdrożenie instrumentów wsparcia finansowego i pozafinansowego dla bibliotek, domów kultury oraz archiwów państwowych (np. na projekty animacyjno-edukacyjne, w ramach których wzmocniana będzie wiedza społeczności lokalnych o ich dziedzictwie historyczno-kulturowym, przy jednoczesnym uwzględnieniu rozwoju wspólnoty w oparciu o lokalne zasoby i potencjały oraz promocji regionów).

- kolekcje – wsparcie dla państwowych i samorządowych instytucji kultury, a także innych organizacji w zakresie tworzenia i rozwijania narodowych i regionalnych kolekcji sztuki współczesnej oraz kolekcji muzealnych.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 – projekt.

Dokument ma zastąpić w porządku dokumentów strategicznych szczebla krajowego Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 przyjętą uchwałą nr 61 Rady Ministrów z 26 marca 2013 r., stanowiąc jednocześnie jej kontynuację i aktualizację. Strategia wyznacza cele polityki państwa w zakresie budowania kapitału społecznego w perspektywie do r. 2030. Stanowi przez to rozwinięcie zagadnień nakreślonych w ramach jednego z tzw. obszarów wpływających na osiągnięcie celów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jakim jest „Kapitał ludzki i społeczny”. Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, który odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach: współdziałanie, kultura, kreatywność. Cele szczegółowe obejmują zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne, wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich oraz zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W ramach celu szczegółowego wyróżniono ponadto następujące priorytety:

- tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
- ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,
- digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
- umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
- wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Dokument wymienia projekty strategiczne Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) przypisane do zakresu interwencji Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, w tym wspomniane wyżej: Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej, Dziedzictwo buduje wspólnotę, Pakiet dla Przemysłów Kreatywnych. Definiuje również dodatkowe projekty strategiczne, które nie znalazły się w SOR, w tym m.in. Rozwój turystyki kulturowej – realizacja działań systemowych dotyczących zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii, w tym dofinansowanie prac konserwatorskich oraz projektów wspierających proces upowszechniania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces

ochrony i opieki nad zabytkami; zasadniczym celem jest stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez wzrost atrakcyjności turystycznej oparty na zasobach kulturowych.

Koncepcja Przestrzenna Zagospodarowania Kraju 2030.

Koncepcja Przestrzenna Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęta Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r., stanowi najważniejszy dokument strategiczny, dotyczący ładu przestrzennego Polski. Celem strategicznym dokumentu jest efektywne wykorzystanie przestrzeni i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu.

W dokumencie Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnione zostały powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

- 1) rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
- 2) zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
- 3) zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego - przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
- 4) rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
- 5) wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
- 6) ochrona i wykorzystanie dla celów rozwojowych potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego szansą rozwoju obszarów wiejskich, w tym rozwoju dodatkowych źródeł dochodu poza rolnictwem;
- 7) osiągnięcie specjalizacji dzięki wykorzystaniu dziedzictwa kulturowego, zasobów przyrodniczych i krajobrazowych - szansą dla rozwoju wielu obszarów wiejskich;
- 8) dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyja rozwojowi turystyki i wspomaga proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;

- 9) poprawa stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochrona dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawa transportu publicznego, itp. powinny zapewniać kompleksowe lokalne programy rewitalizacji;
- 10) zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- 11) prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
- 12) zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
- 13) edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

3.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa wykazuje zgodność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim, jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku oraz Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 stanowi najważniejszy dokument samorządu województwa, określający kierunki rozwoju regionalnego i wskazujący obszary szczególnej interwencji. Łączy w sobie diagnozę stanu regionu, stojące przed nim wyzwania rozwojowe i aspiracje jego mieszkańców. Strategia funkcjonować będzie jako plan postępowania władz regionalnych, tak w procesie zarządzania województwem, jak i w inicjowaniu oraz rozwijaniu mechanizmów współpracy pomiędzy samorządem terytorialnym, sferą biznesową i mieszkańcami województwa. Uwzględnienie w Strategii dokumentów planistycznych szczebla międzynarodowego i krajowego gwarantuje skorelowanie procesów rozwojowych województwa lubuskiego z podstawowymi założeniami europejskiej i krajowej polityki rozwoju regionalnego.

W ramach niniejszej Strategii wyodrębniono: Cel operacyjny 4.3: Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej, Kierunki interwencji: Propagowanie lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego, Kierunek interwencji: Promocja wybitnych Lubuszan i ich dorobku, popularyzacja historii Ziemi Lubuskiej i badań naukowych związanych z regionem. Dokument podkreśla, iż województwo lubuskie posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego. Ochronę dziedzictwa kulturowego poddano analizie SWOT. Jej najważniejsze mocne strony to: liczne i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego oraz bogactwo miejsc i tradycji historycznych oraz bogate dziedzictwo kulturowe regionu. Do słabych stron zaliczono: zły stan techniczny większości zabytków architektury, konieczność pilnych, kosztownych remontów oraz zróżnicowany stopień dostępności mieszkańców województwa do oferty turystycznej i kulturalnej.

- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

W odniesieniu do zabytków kontynuuje wyznaczone w ostatniej strategii cele i kierunki. W diagnozie społeczno-gospodarczej podkreślono, iż województwo lubuskie należy

do obszarów bogatych w zabytki, dlatego istnieje potrzeba ich stałego wsparcia oraz większego inwestowania w infrastrukturę kulturalną. Poza tym zauważono, że należałoby się skoncentrować na popularyzacji dziedzictwa kulturowego i efektywniejszym wykorzystaniu go w ramach rozwoju turystyki kulturowej.

Jednym z celów strategicznych jest inteligentna, zielona gospodarka regionalna, a celem operacyjnym jest m. in. - rozwój potencjału turystycznego (cel 1). Wśród działań służących realizacji tego celu operacyjnego jest - kreowanie, wsparcie i realizacja działań z zakresu racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego. Także w kolejnym celu strategicznym, jakim jest – region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi (cel 2), wskazano wśród celów operacyjnych: - zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego, a wśród kierunków interwencji (działań) do realizacji tego celu wskazano poprawę dostępności do zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik gromadzenia, opracowywania i upowszechniania zbiorów, ochronę i promocję cennych obiektów dziedzictwa kulturowego, a także kreowanie atrakcyjnej oferty kulturalnej z wykorzystaniem cyfryzacji zasobów i instytucji kultury.

Kolejnym celem operacyjnym, służącym realizacji celu strategicznego (celu 2) jest wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej, a wśród kierunków działań wymienić należy: promocję lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego, a także popularyzację historii Ziemi Lubuskiej.

Natomiast w obrębie trzeciego celu strategicznego – integracji przestrzennej regionu, wśród celów operacyjnych założono, m. in. rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi. Kierunkiem interwencji (działań) jest prowadzenie racjonalnego zagospodarowania przestrzennego MOF-ów Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry, poprzez m. in. rewitalizację zdegradowanych terenów, zwiększenie udziału zieleni miejskiej i jej ochrony, a także przestrzeganie ładu urbanistycznego i dbałość o zabytki. Innym celem operacyjnym (dla celu strategicznego 3) jest Rozwój obszarów wiejskich, a kierunkiem interwencji określonym w strategii jest np. ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

- Regionalny program operacyjny - Lubuskie 2020.

Na Regionalny Program Operacyjny składa się 9 Osi Priorytetowych wraz z poszczególnymi działaniami wśród których na szczególną uwagę z racji powiązań z Programem Opieki nad Zabytkami wskazać należy na oś 4. Środowisko i kultura. W ramach

osi 4. Środowisko i kultura wskazano działanie 4.4 Zasoby kultury i dziedzictwa kulturowego oraz dwa typy projektów: I typ - Inwestycje w zakresie ochrony i zachowania zasobów kultury (w tym dziedzictwa kulturowego) na potrzeby rozwoju turystyki i II typ - Inwestycje w zakresie przebudowy instytucji kultury oraz dostosowanie obiektów do prowadzenia działalności kulturalnej i turystycznej. Dokument ten zaznacza, iż zasoby przyrodnicze, historyczno-kulturowe oraz mało zanieczyszczone środowisko stanowią niewątpliwie o potencjale województwa lubuskiego. Jednakże obecna jakość infrastruktury związanej kulturą i dziedzictwem kulturowym nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów. Stan techniczny wielu zabytków oraz innych obiektów kultury ulega stałemu pogorszeniu, co utrudnia ich właściwe wykorzystanie oraz promocję walorów historycznych i estetycznych. W ramach Programu wspierane są działania mające na celu ochronę i zachowanie obiektów zabytkowych i zasobów kultury. Dofinansowane mogą być inwestycje w zakresie poprawy stanu technicznego obiektów, zespołów zabytków i zasobów kultury. Wsparcie otrzymają projekty służące poprawie funkcjonowania instytucji kultury oraz polegające na dostosowaniu istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturalnych i edukacyjnych. Szczególne znaczenie mają projekty polegające na ochronie posiadanego dziedzictwa i jego zachowaniu dla przyszłych pokoleń, jak również zabezpieczeniu obiektów przed dewastacją i zniszczeniem. Realizowane działania w sposób pośredni wpłyną na poprawę atrakcyjności turystycznej regionu.

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego, przyjęty uchwałą Nr XLIV/667/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 23 kwietnia 2018 r.

To dokument określający politykę zagospodarowania przestrzennego samorządu województwa. Wraz ze strategią rozwoju województwa stanowi on podstawę prowadzenia polityki rozwoju. Plan ma w założeniu warunkować korzystne przemiany rozwoju gospodarczego, wzrostu poziomu i jakości życia, konkurencyjności regionu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Plan stanowi ramy dla studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a także określa uwarunkowania i kierunki rozwoju województwa lubuskiego. W 2 celu strategicznym określonym jako - zrównoważony rozwój społeczny ustalono jako cele operacyjne m. in.: ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego oraz budowanie na nich tożsamości regionalnej (2.7), a także rewitalizację obszarów zdegradowanych (2.8.). Natomiast w 3 celu strategicznym ustalonym jako - rozwój konkurencyjnej gospodarki jednym z celów operacyjnych jest rozwój potencjału turystycznego województwa (3.12). Wyznaczone w planie

strategiczne cele rozwoju przestrzennego zostaną osiągnięte poprzez realizację szczegółowych kierunków rozwoju województwa lubuskiego, wyznaczonych dla poszczególnych stref tematycznych, w tym m. in. strefy przyrodniczej, społecznej, kulturowej.

W ramach systemu przyrodniczego wyznaczono kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego w tym: ochronę krajobrazu (kierunek 5). W celu realizacji tego kierunku ustalono działania: 1. ochronę najcenniejszych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego oraz 2. opracowanie audytu krajobrazowego. Zwrócono również uwagę na aleje drzew, które stanowią istotny element kształtujący krajobraz kulturowy i jeśli nie zagrażają bezpieczeństwu ludzi i mienia powinny podlegać ochronie.

W ramach ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki wyznaczono kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Zachowanie i ochrona obiektów zabytkowych,

Kierunek 2. Kreowanie i ochrona spójnego oraz harmonijnego krajobrazu kulturowego,

Kierunek 3. Efektywne wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego, w tym przede wszystkim na cele turystyczne,

Kierunek 4. Kształtowanie tożsamości kulturowej,

Kierunek 5. Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów zabytkowych.

W planie określono listę obiektów archeologicznych wskazanych do objęcia szczególną ochroną, ze względu na znaczenie ponadregionalne, zabytki proponowane do wpisu na listę pomników historii lub utworzenia parku kulturowego, a także inne zabytki, które ze względu na swoje cenne wartości w zakresie dziedzictwa kulturowego województwa, powinny zostać objęte szczególną ochroną.

- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Lubuskiego na lata 2021-2024.

Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego stanowi najważniejszy dokument określający cele i kierunki działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa lubuskiego. Przede wszystkim jednak stanowi on element polityki samorządowej i służy podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego. Ważnym jego celem jest także edukacja o dziedzictwie, a zarazem jego upowszechnianie i promowanie.

Przedmiotem opracowania Programu jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych województwa lubuskiego. Głównym zaś celem jest dążenie do znaczącej

poprawy stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego Ziemi Lubuskiej przez określenie służących temu warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach samorządu województwa. Celem Programu jako dokumentu kontynuującego założenia z lat 2009 – 2012, 2013 – 2016, 2017 – 2020 jest w szczególności realizacja wizji określającej założenia służące ochronie i opiece nad zabytkami. Wyznaczona wizja to: wielokulturowe dziedzictwo województwa lubuskiego fundamentem tożsamości regionu rozwijającego się gospodarczo i turystycznie.

Program obejmuje zagadnienia związane z bogactwem kulturowego dziedzictwa województwa lubuskiego, określa jego mocne i słabe strony, charakteryzuje aktualne uwarunkowania prawne ochrony zabytków, a także wskazuje źródła finansowania ochrony i opieki nad zabytkami. Meritum stanowi wytyczenie celów strategicznych i określenie kierunków działań i zadań z zakresu opieki nad zabytkami w perspektywie najbliższych czterech lat. Misją jest poprawa uwarunkowań wpływających na stan zachowania zabytków i umocnienie tożsamości lokalnej dla rozwoju społeczeństwa województwa lubuskiego poprzez kulturę, rozumianą, jako całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa. Przyjęte do realizacji Programu zadania mają sprzyjać rewaloryzacji i rewitalizacji zabytków i służyć procesom rozwojowym w obszarach gospodarczym, turystyczno-rekreacyjnym i społecznym, realizując jednocześnie politykę Państwa w tym zakresie.

Jako cel strategiczny wyznaczono – zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla kształtowania tożsamości województwa lubuskiego.

Zgodnie z tym założeniem dziedzictwo kulturowe jest zasobem dającym możliwość budowania i pielęgnowania wspólnej tożsamości regionu oraz rozwijania potencjału społecznego. Wielokulturowe dziedzictwo o europejskim rodowodzie może być wykorzystane dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

Realizacja wizji i celu strategicznego odbywać się będzie poprzez określenie celów priorytetowych, kierunków działań i zadań.

Cel priorytetowy 1 - Rozpoznanie zasobu, poprawa skuteczności ochrony zabytków i efektywne zarządzanie zasobem.

Cel priorytetowy 2 - Rewaloryzacja zabytków jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju potencjału turystycznego.

Cel priorytetowy 3 - Budowanie tożsamości regionalnej poprzez edukację i popularyzację dziedzictwa kulturowego w oparciu o społeczeństwo obywatelskie.

Cel priorytetowy 4 - Ochrona krajobrazu kulturowego i świadome jego kształtowanie współgrające z integracją przestrzenną regionu.

- Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wschowskiego na lata 2019-2022.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wschowskiego na lata 2019-2022 uchwalony został Uchwałą Nr VIII.56.2019 Rady Powiatu Wschowskiego z dnia 27 sierpnia 2019 r.

W Programie na lata 2019-2022 Powiat Wschowski planuje podjąć wieloletnie działania mające na celu osiągnięcie poprawę stanu zachowania i zagospodarowania obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie powiatu wschowskiego. Celem priorytetowym Programu jest utrwalenie dziedzictwa kulturowego w celu budowania tożsamości regionalnej, rozwoju gospodarczego oraz promocji turystycznej powiatu wschowskiego. Działania podejmowane w ramach celów operacyjnych służyć mają zarówno bezpośredniej poprawie stanu zabytków, położonych na terenie powiatu wschowskiego (dotyczy to remontu obiektów, których właścicielem stanie się Powiat Wschowski), jak i pośrednio wzmocnieniu potencjału gospodarczego otoczenia zabytków (np. zakłada się stymulowanie ruchu turystycznego poprzez działania promocyjne), co powinno przełożyć się na korzyści ekonomiczne pozwalające ich właścicielom zadbać o należyty stan tych obiektów. Planowane działania Programu zostały zawarte w trzech zadaniach:

- zachowania materialnej spuścizny historycznej powiatu;
- określanie i utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców;
- promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Wschowskiego.

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

4.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

Podstawowymi dokumentami strategicznymi, planistycznymi i programowymi na szczeblu gminnym, są:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa.
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego z terenu Gminy Szlichtyngowa.
- Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szlichtyngowa na lata 2016-2022.
- Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych dla miasta i gminy Szlichtyngowa.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa sporządzono w oparciu o ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Studium zostało przyjęte uchwałą Nr VIII/76/99 Rady Gminy i Miasta w Szlichtyngowej z dnia 15 lipca 1999 r.

Celem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, ale ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

W celu ochrony obszarów i obiektów wpisanych do rejestru w Studium w punkcie 1.2. Środowisko kulturowe zawarto następujące zapisy:

Działanie na obszarach objętych ochroną podporządkowane być musi przepisom szczególnie dot. ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym na tych obszarach oraz opracowanymi dla tych obszarów planami ochrony.

Obszary chronione stanowią znaczący potencjał dla rozwoju turystyki i wypoczynku, pod warunkiem rozwoju bazy dla ich obsługi. Obiektami związanymi z obsługą turystyki mogą być potencjalnie obiekty istniejące, często zabytkowe a nie użytkowane odpowiednio lub w złym stanie technicznym, które należałoby wyremontować.

Nowe obiekty powinny być wznoszone w granicach zwartej zabudowy wsi, co związane jest z możliwością korzystania z urządzeń infrastrukturalnych.

Szczególne uwagę należy zwracać na możliwość modernizacji obiektów zabytkowych, w stosunku do których wszelkie działania należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Granice obszarów objętych, bądź wskazanych do objęcia ochroną zaznaczono na załącznikach graficznych.

Przy wydawaniu decyzji związanych z zagospodarowaniem przestrzennym terenów znajdujących się w pobliżu miejsc historycznych należy uwzględnić ich szczególne znaczenie w przestrzeni gminy i ustalić warunki ich prawidłowej ekspozycji.

Sołectwo Stare Drzewce.

Na obszarze sołectwa Stare Drzewce wyznaczono tereny do kompleksowego procesu rewitalizacji. Jest to obszar określony strefą ochrony konserwatorskiej „A” i „B”. W miejscowości Stare Drzewce strefą tzw. pełnej ochrony konserwatorskiej „A” rekonstrukcji układu urbanistycznego i bezwzględnym priorytetem wymogów konserwatorskich obejmującym wartościowe obszary zabudowane, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej – do bezwzględnego zachowania objęty jest zespół pałacowo – parkowo – folwarczny, zespół kościelny (kościół, d. zbór ewangelicki i cmentarz) wraz z najbliższym otoczeniem. Strefą „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej objęta jest zabudowa wsi po północnej stronie strefy „A” (po przeciwnej stronie drogi) – cmentarz ewangelicki (teren dawnego cmentarza). Ewentualna rozbudowa wsi na obszarach objętych ww. strefami wymaga uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zbór ewangelicki jako szczególnie wartościowy obiekt wymaga specjalistycznych studiów i opracowania projektu konserwatorskiego.

Zasoby mieszkaniowe wymagają często modernizacji. Stanowią one jednak własność prywatną.

Sołectwo Gola.

Na obszarze sołectwa nie wyznaczono terenów do kompleksowych procesów rewitalizacji.

Wieś Gola znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej „B”. Jest to strefa pośredniej ochrony konserwatorskiej tzw. rekonstrukcji układu urbanistycznego – z bezwzględnym priorytetem wymogów konserwatorskich. Obejmuje wartościowe obszary zabudowane, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej – do bezwzględnego zachowania. We wsi Gola strefą ochrony konserwatorskiej „A” objęty jest zespół kościelny (kościół, cmentarz, dzwonnica) wraz z najbliższym otoczeniem.

Sołectwo Zamysłów.

Na obszarze sołectwa Zamysłów wyznaczono tereny do kompleksowego procesu rewitalizacji. Jest to obszar określony strefą ochrony konserwatorskiej „A” i „B”.

W miejscowości Zamysłów obowiązują następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje swym zasięgiem: zespół kościelny (kościół, cmentarz) wraz z najbliższym otoczeniem oraz pałac wraz z reliktem parku.

Natychmiastowej interwencji wymaga pałac.

- strefa „B” – pośredniej ochrony konserwatorskiej obejmuje zespół folwarczny – część wsi po przeciwnej stronie drogi (na północ od strefy „A”).

- strefa „E” – ochrona ekspozycji. Obejmuje obszary stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o dużych wartościach kulturowych. Na terenach tych zakłada się całkowity zakaz zabudowy lub dopuszcza się lokalizację nowych obiektów określonych formach oraz nieprzekraczalnych gabarytach.

W sołectwie Zamysłów strefa „E” obejmuje strefę ekspozycji kościoła z dróg: Górczyna – Zamysłów i Drzewce Stare – Zamysłów.

Sołectwo Jędrzychowice.

Wyznacza się do rewitalizacji obszar objęty strefą pełnej ochrony konserwatorskiej „A” – kościół z najbliższym otoczeniem, zespół pałacowo - parkowy, zespół folwarczny przy zespole pałacowym, zespół dworsko – parkowy. Ww. działaniami objąć należy również zieleń parkową.

Do przekształcenia przewiduje się teren byłej bażaniarni.

Na terenie Sołectwa Jędrzychowice obowiązują następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje swym zasięgiem kościół z najbliższym otoczeniem, zespół pałacowo - parkowy, zespół folwarczny przy zespole pałacowym, zespół dworsko – parkowy.

- strefa „B” – pośredniej ochrony konserwatorskiej obejmuje zespół folwarczny przy zespole dworsko parkowym oraz cmentarz komunalny.

- strefa „E” – ochrona ekspozycji - obejmuje ochronę ekspozycji na zespół pałacowo – parkowy od strony drogi Wschowa – Szlichtyngowa.

- w zachodniej części sołectwa zlokalizowane zostało stanowisko archeologiczne.

Sołectwo Kowalewo.

Na obszarze sołectwa nie wyznacza się terenów do kompleksowych procesów rewitalizacji.

Do przekształcenia wskazuje się zdegradowany teren po byłej owczarni przy drodze w kierunku Łękanowa oraz teren byłej deszczowni.

Na terenie sołectwa wyznaczono 5 stanowisk archeologicznych we wschodniej części sołectwa.

Sołectwo Dryżyna.

Na obszarze sołectwa nie wyznacza się terenów do kompleksowych procesów rewitalizacji. Jednocześnie proponuje się wyznaczyć do rewitalizacji relikty parku dworskiego objętego strefą pośredniej ochrony konserwatorskiej „B”.

Sołectwo Wyzanów.

Na obszarze sołectwa nie wyznacza się terenów do kompleksowych procesów rewitalizacji z wyjątkiem parku zlokalizowanego w południowo – wschodniej części wsi.

W sołectwie obowiązują następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefa „A” – obejmuje swym zasięgiem ruiny kościoła oraz kaplicy wraz najbliższym otoczeniem oraz budynek bramny w zespole folwarcznym i dom nr 3.
- strefa „B” – pośredniej ochrony konserwatorskiej obejmuje swym zasięgiem obszar całej wsi wraz z zachowanym układem przestrzennym i historyczną zabudową, a także zespół folwarczny wraz z reliktem parku oraz cmentarz ewangelicki.
- strefa „E” – ochrony ekspozycji ruin kościoła od strony drogi powiatowej nr 306 Kietlów -Jemieleno i drogi wiejskiej na osi kościoła od zachodu.

Sołectwo Górczyna.

Na obszarze sołectwa nie wyznacza się terenów do kompleksowych procesów rewitalizacji z wyjątkiem parku przy drodze krajowej nr 34 (przy granicy miasta).

Na terenie sołectwa obowiązują następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefa „A” – pełnej ochrony – obejmująca swym zasięgiem cmentarz po zachodniej stronie sołectwa.
- strefa „B” – ochrony pośredniej, obejmująca swym zasięgiem park pałacowy oraz cmentarz ewangelicki.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Szlichtyngowa.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków - miejscowy plan zagospodarowania

przestrzennego. Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m. in. przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W planach w szczególności:

1. uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2. określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3. ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
4. uwzględnia się ochronę:
 - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
 - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
 - parków kulturowych,
5. uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
6. w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Na terenie gminy Szlichtyngowa obowiązuje obecnie 10 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego każdego obszaru znalazły się ustalenia ogólne i strefowe ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz ustalenia ogólne ochrony środowiska, obejmujące również zespoły historycznej, komponowanej zieleni. W planach miejscowych określono zakres ochrony dla zabytkowych budynków i ich otoczenia oraz wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Szlichtyngowa:

1.	Zmiana nr 1 i 2 Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Szlichtyngowa	Uchwała Nr XX/156/96 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 4 grudnia 1996 r.	Dz. Urz. Woj. Leszczyńskiego Nr 11, poz. 53
2.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, uchwalonego uchwałą nr VII/49/92 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 14.12.1992 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Leszczyńskiego nr 12/93, w części dotyczącej miasta Szlichtyngowa i wsi Górczyna	Uchwała Nr XII/116/99 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 30 grudnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 25A, poz. 263
3.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa, uchwalonego uchwałą nr VII/49/92 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 14.12.1992 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Leszczyńskiego nr 12/93, w części dotyczącej wsi Wyszaków	Uchwała Nr XII/117/99 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 30 grudnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 25A, poz. 264
4.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa, uchwalonego uchwałą nr VII/49/92 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 14.12.1992 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Leszczyńskiego nr 12/93, w części dotyczącej wsi Zamysłów	Uchwała Nr XII/118/99 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 30 grudnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 25A, poz. 265

5.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa, uchwalonego uchwałą nr VII/49/92 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 14.12.1992 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Leszczyńskiego nr 12/93, w części dotyczącej wsi Dryżyna	Uchwała Nr XII/119/99 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 30 grudnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 25A, poz. 266
6.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa, uchwalonego uchwałą nr VII/49/92 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 14.12.1992 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Leszczyńskiego nr 12/93, w części dotyczącej wsi Gola	Uchwała Nr XII/121/99 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 30 grudnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 25A, poz. 268
7.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa, uchwalonego uchwałą nr VII/49/92 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 14.12.1992 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Leszczyńskiego nr 12/93, w części dotyczącej wsi Jędrzychowice, Kowalewo	Uchwała Nr XII/122/99 Rady Gminy i Miasta Szlichtyngowa z dnia 30 grudnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 25A, poz. 269
8.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Szlichtyngowa w obrębach: Gola, Górczyna i Zamysłów, (teren górniczy)	Uchwała Nr XXI/120/16 Rady Miejskiej Szlichtyngowa z dnia 19 sierpnia 2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego z 2016, poz. 1796 (obow. od 22.09.2016)

9.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w obrębie Dryżyna , gmina Szlichtyngowa	Uchwała Nr XXV/135/16 Rady Miejskiej Szlichtyngowa z dnia 15 grudnia 2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego z 2017, poz.77 (obow. od 20.01.2017)
10.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie Stare Drzewce, Nowe Drzewce, i Małe Drzewce	Uchwała Nr XXII/180/21 Rady Miejskiej Szlichtyngowa z 3 lutego 2021 r.	Dz. Urz. Woj. Lubuskiego z 2021r., poz. 418

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szlichtyngowa na lata 2016 – 2022.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szlichtyngowa na lata 2016 - 2022 przyjęta została uchwałą nr XXVII/150/17 przez Radę Miejską w Szlichtyngowej dnia 20 stycznia 2017 r. Strategia Rozwoju Gminy Szlichtyngowa na lata 2016-2022, jest dokumentem nakreślającym kierunki długofalowego rozwoju Gminy Szlichtyngowa. W wyniku szczegółowej analizy, opracowane zostały cele strategiczne, taktyczne i operacyjne oraz misja i wizja Gminy Szlichtyngowa. Misja Gminy Szlichtyngowa została sformułowana w następujący sposób: „Szlichtyngowa gminą rolniczo-turystyczno-ekologiczną, której misją jest rozwój przedsiębiorczości jej mieszkańców, oparty o lokalne bogactwa i walory przyrodnicze lub krajobrazowe, wiedzę i potencjał ludzki. Szlichtyngowa to Gmina, dbająca o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz o poprawę jakości życia swoich mieszkańców”.

Przedstawiona w Strategii wizja została wypracowanym w wyniku konsultacji społecznych obrazem przyszłości, wykreowanym przez wszystkich uczestników życia w gminie, poczynając od instytucji, organizacji pozarządowych i firm, kończąc na pojedynczym mieszkańcu. Wizja Gminy Szlichtyngowa została określona w następujący sposób: „Gmina Szlichtyngowa, nowoczesna Gmina rolniczo-ekologiczna, wykorzystująca swoje walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne dla rozwoju i zwiększania jakości życia mieszkańców Gminy Szlichtyngowa – tutaj chce się żyć”.

Dzięki przeprowadzeniu analizy strategicznej, w Strategii sformułowano cele strategiczne. Cele te sformułowane zostały z zachowaniem dużego stopnia ogólności. Ich

głównym zadaniem jest odpowiednio wysokie ustawienie poprzeczki oraz zapewnienie spójności z celami strategicznymi dla Województwa Lubuskiego. W Strategii, wypracowano 3 cele strategiczne dla Gminy Szlichtyngowa.

Cele Strategiczne:

- 1) Podniesienie poziomu jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności gminy.
- 2) Intensywne działania na rzecz ochrony środowiska gminy.
- 3) Stworzenie warunków umożliwiających rozwój turystyki i rekreacji.

Opracowano również cele operacyjne w ramach celu taktycznego mającego zwiększenie atrakcyjności oraz bezpieczeństwa przestrzeni publicznej – poprawa estetyki – rewitalizacja obszaru gminy:

- 1) Rewaloryzacja i rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego i ich ochrona.
- 2) Budowa placów zabaw, rozwijających zdolności psychoruchowe dzieci, połączonych ze ścieżkami edukacyjnymi np. ścieżki zmysłów, czy tropem drzew i ptaków.
- 3) Zagospodarowanie miejsc zdegradowanych oraz zaniedbanych na terenie Gminy.
- 4) Zagospodarowanie pod potrzeby turystyki i rekreacji terenów zielonych i obiektów historycznych znajdujących się na obszarze Gminy.
- 5) Monitoring miejsc niebezpiecznych na terenie Gminy.
- 6) Dostosowanie obiektów pod potrzeby osób niepełnosprawnych.
- 7) Rewitalizacja elewacji budynków kamienic rozmieszczonych wokół Rynku w Szlichtyngowej.

Jako cel strategiczny trzeci wyznaczono: Stworzenie warunków umożliwiających rozwój turystyki i rekreacji.

Z racji wyjątkowych walorów przyrodniczych, jednym z najważniejszych atutów dla Gminy oraz jej mieszkańców powinno być rozwinięcie funkcji turystyczno-rekreacyjnych na jej terenie. Będą one w przyszłości stanowiły dodatkowe źródło dochodów zasilających budżet gminny.

Cel taktyczny pierwszy w ramach III celu strategicznego:

Stworzenie oferty turystycznej i rekreacyjnej gminy.

Cele operacyjne w ramach celu taktycznego:

- 1) Stworzenie sieci szlaków rowerowych na terenie Gminy wraz z miejscami postojowymi i rekreacyjno-edukacyjnymi.
- 2) Stworzenie ścieżki przyrodniczej w Parku Górczyńskim. wraz z przebudową sceny i dostosowaniem otaczającego ją placu pod potrzeby imprez kulturowych.

- 3) Budowa świetlic na terenach wiejskich.
- 4) Budowa placów zabaw oraz siłowni na świeżym powietrzu na terenie Gminy.
- 5) Budowa placu zabaw przy Przedszkolu Publicznym w Szlichtyngowej.
- 6) Przywrócenie funkcjonalności Świetlicy Miejskiej w Szlichtyngowej do zadań Gminnego Ośrodka Kultury.
- 7) Oznakowanie i opisanie kodami kreskowymi wszystkich zabytków gminnych.

Cel taktyczny drugi w ramach III celu strategicznego:

Stworzenie warunków na rzecz rozwoju turystyki weekendowej oraz zagospodarowanie atrakcyjnych miejsc turystycznych w Gminie.

Cele operacyjne w ramach celu taktycznego:

- 1) Budowa przystani „Ujście Baryczy”.
- 2) Utworzenie punktów informacji turystycznej na terenie Gminy.

Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych dla Miasta i Gminy Szlichtyngowa:

Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych dla Miasta i Gminy Szlichtyngowa nie został dotychczas opracowany. Opracowanie ww. dokumentu nastąpi w momencie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Szlichtyngowa na lata 2022-2025.

4.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Szlichtyngowa.

Charakterystyka gminy.

Gmina Szlichtyngowa jest gminą miejsko-wiejską, położoną we wschodniej części województwa lubuskiego w południowej części powiatu wschowskiego, w obrębie Pradoliny Głogowskiej i Wysoczyzny Leszczyńskiej. W jej południowej części przepływa rzeka Odra, do której na wysokości wsi Wyszaków wpływa jej dopływ - Barycz. Najbliżej położone większe aglomeracje miejskie to Głogów oraz Wschowa. Gminę przecina ważny szlak drogowy – droga krajowa nr 12 łącząca Leszno ze Wschową i Głogowem, a także droga wojewódzka nr 324, prowadząca w stronę Góry i Rawicza. Na terenie Gminy zlokalizowanych jest łącznie 11 miejscowości: miasto Szlichtyngowa oraz 10 wsi: Dryżyna, Gola, Górczyna wraz z przysiółkiem Puszcza, Jędrzychowice, Kowalewo, Małe Drzewce, Nowe Drzewce, Stare Drzewce, Wyszaków, Zamysłów. Jej powierzchnia wynosi 100 km². Obszar w 64% zdominowany jest przez użytki rolne, zaś lasy stanowią tylko ok. 29 %, co nadaje gminie typowo rolniczy charakter. Dominują gospodarstwa indywidualne, w których stosuje się głównie uprawę zbóż i roślin okopowych. Ważnym miejscem na obszarze gminy jest ujście Baryczy do Odry, które znajduje się na Obszarze Natura 2000 PLC02002 Łęgi Odrzańskie. Ponadto, w południowej części terenu gminy znajduje się obszar chronionego krajobrazu Dolina Baryczy. Na jej terenie zaobserwować można: gniazda bociana czarnego, kolonie lęgowe kormoranów i czapli. Jest to ponadto obszar gromadzenia się w czasie przelotów łabędzi niemych oraz wielu gatunków kaczek. Charakterystycznym elementem w krajobrazie kulturowym gminy są liczne założenia folwarczne, którym często towarzyszą budynki dworskie lub pałacowe oraz parki krajobrazowe, w których rosną drzewa o charakterze pomnikowym.

4.2.1. Historia regionu gminy Szlichtyngowa.

Szlichtyngowa.

Miasto Szlichtyngowa (*Schlichtinkowo*, *Schlichttingsheim*) zostało założone w 1644 r. po wykupieniu w 1634 r. przez Jana Jerzego Szlichtynga wsi Górczyna. Nowy właściciel będący sędzią ziemskim we Wschowie, uzyskał przywilej założenia miasta na jej gruntach od króla Władysława IV Wazy. Miasto założone na prawie magdeburskim na tzw. "surowym korzeniu", charakteryzuje się symetryczną zabudową z kwadratowym rynkiem. Fundator

zaludnił miasto wygnanymi ze Śląska protestantami, prześladowanymi w czasie wojny trzydziestoletniej. Zagwarantował im w przywileju lokacyjnym z 11 lipca 1645 r. całkowitą wolność religijną, wolność od podatków na lat osiem. Określił też powinności mieszczan szlichtyngowskich wzorując się na przywilejach Leszna. Szlichtyng wyjednał u króla przywilej na prawo składu wszystkich towarów wiezionych przez Szlichtyngową ze Śląska i na Śląsk, co miało być źródłem wzbogacenia się mieszczan. Jednak fatalny stan dróg powodował, że kupcy jadący z Głogowa do Wschowy je omijali. Na prośbę sędziego Szlichtynga król wydał surowy nakaz magistratowi wschowskiemu, by naprawili drogi tranzytowe. Tym zaś, którzy wybierać się będą inną drogą i omijać Szlichtyngową, sędzia miał prawo "zabierać takowe wozy i one do grodu oddawać". Dla zaspokojenia potrzeb religijnych śląskich wysiedleńców wybudowano kościół ewangelicki, którego budowę ukończono i obiekt poświęcono 22 października 1645 r. Od 1653 r. w Szlichtyngowej znajdował się skład płótna przeznaczonego na eksport. Kilkanaście lat później, pod koniec 1657 r. lub na początku 1658 r. Jan Szlichtyng zmarł bezpotomnie. Jako luteranin został pochowany w szlichtyngowskim zborze. Siedziba Szlichtyngów w pobliskim Górczynie urządzona była z wielką prostotą i skromnością. Spadkobiercą majątku został jego bratanek Samuel Szlichtyng. Dziedzictwo było obciążone zobowiązaniami, zaś miasteczko zniszczone podczas wojen szwedzkich oraz w skutek pożaru, który nawiedził miasto w 1690 r. Po śmierci Samuela w dobrach górczyńskich gospodarowała synowa Anna Justyna - wdowa po Samuelu Szlichtyngu młodszym. Dzięki dogodnemu położeniu na szlaku handlowym, w XVIII w. istniały warunki do jego rozwoju gospodarczego i tym samym wyjścia z zapaści ekonomicznej. Od niewielkiego kwadratowego rynku, na płycie którego nie zlokalizowano budynku ratusza, prowadziły krótkie uliczki kończące się zagonami pól. W 1737 r. było tych ulic jedenaście. Wówczas w mieście przeważali rzemieślnicy, było m.in.: 20 szewców, 19 młynarzy, 10 sukienników, 9 piekarzy, 8 krawców, 6 płócienników, po 5 kuśnierzy, rzeźników, kołodziejów, stolarzy i garncarzy. W XVIII i XIX w., do zakończenia wojny francusko – pruskiej (1871 r.), odnotowano powolny wzrost ludności. W 1791 r. kolejny dziedzic dóbr górczyńskich - Andrzej Aleksander Szlichtyng, pułkownik wojsk koronnych awansował na generała – majora. Został on odznaczony przez króla Stanisława Augusta wstęgą orderu Św. Stanisława. Z miasta Szlichtyngowa i dóbr górczyńskich utworzył majorat. Zmarł w 1792 r. Od 1793 r., wskutek II rozbioru Polski Szlichtyngowa znalazła się w granicach Prus, przejściowo wchodząc w skład Księstwa Warszawskiego (1807–1815) i pod panowaniem niemieckim została do 1945 r. Około 1793 r. miasto liczyło 748 mieszkańców, 137 domów, 10 stodół, 21 wiatraków, ponadto znajdowały się tu komora celna, młyn konny i słodownia. W 1861 r. liczba mieszkańców wzrosła do 1102 osób, ale później zaczęła spadać i około 1890 r.

Szlichtyngowa liczyła 922 osób mieszkających w 146 domach. W 1906 r. otrzymała połączenie kolejowe z Górą i Głogowem. Ze względów etnicznych ustalenia Traktatu Wersalskiego nie przywróciły Szlichtyngowej Polsce po I wojnie światowej. Natomiast podczas II wojny światowej w mieście istniała filia obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Obóz mieścił się w obecnej szkole podstawowej. W lutym 1945 r. do miasta wkroczyły wojska gwardyjskie I Frontu Ukraińskiego Armii Czerwonej. Szlichtyngowa powróciła wówczas w granice Polski. Miasto i okoliczne wsie zasiedliła ludność polska – w pierwszym okresie najbliższych położonych powiatów: leszczyńskiego i rawickiego. Zamieszkali tu również powracający z przymusowych robót oraz pracujący w okolicy Polacy. Nieco później, szczególnie do okolicznych wsi, napłynęła ludność repatriowana z polskich kresów wschodnich. Ludności autochtonicznej nie było, zaś nielicznych pozostałych Niemców, zgodnie z uchwałami poczdamskimi, przesiedlono na teren Niemiec. W latach 1975–1998 miasto administracyjnie należało do woj. leszczyńskiego. Obecnie jest to najmniejsze miasto województwa lubuskiego.

Szlichtyngowa leży w historycznej Wielkopolsce. Herbem miasta jest para rogów jelenia na czerwonej tarczy herbowej. Jest to godło rodowe rodziny Szlichtyngów – uchodźców protestanckich ze Śląska, której członek – Jan Szlichtyng był założycielem miasta.

Dryżyna.

Po raz pierwszy nazwa wsi wymieniona została w 1395 r. jako *Drisiny*. Przez wieki wielokrotnie ulegała zmianie na: *Ottendorf* (1420 r.), *Othendorw* (1437 r.), *Draszyna* (1499 r.), *Drazina* (1512 r.), *Drezyna* (1531), *Dreszina* (1563 r.), *Attnedorf* (1944 r.). W 1395 r. jako właściciel wsi wymieniony został Jarand Wyskota, wraz z żoną Henryką. W 1420 r. dobra przynależały do Janusza Ledlow, syna Piotra Młodszego. W 1499 r. znalazły się we władaniu Jerzego i Jana Kotwicz. W 1512 r. jako właściciel Dryżyny wymieniony został Jan Gurowski, który część gruntów sprzedał Judycie Toszewej. W 1566 r. dobra posiadał Sebastian Kotwicz. W XVIII w. majątek znalazł się w rękach rodziny Gurowskich herbu Wczele. Najsłynniejszym z rodu był Rafał hrabia Gurowski (1716 r. Kościelec - 1797 r. Dryżyna), który zamieszkiwał Dryżynę w latach 1758-1797. Najstarszy syn kasztelana poznańskiego Melchiora i Zofii z domu Przyjemskiego, w 1752 r. ożenił się z Ludwiką Tworzyańską, kasztelanką przemęcką. W 1787 r. z rąk króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II otrzymał dziedziczny tytuł hrabiego wraz z pruską odmianą herbu. Dziedzicem dóbr został syn Rafała, Władysław (28.10.1769 r. Dryżyna - 19.02.1818 r. - Russocice), ożeniony z Genowefą Cielecką herbu Zaremba (1790-13.06.1844). Ich syn Mikołaj Napoleon hrabia Gurowski (27.11.1806) był kolejnym dziedzicem na Dryżynie, a ożenił się on z Jadwigą Janiną Teresą Cielecką z Cielczy

(27.11.1808 r.). Barokowe figury przydrożne św. Warzyńca i św. Jana Nepomucena przypominają o dawnym właścicielu wsi- hrabim Rafale Gurowskim, który był gorliwym katolikiem. Pośmiertne pamiątki (portrety trumienne i epitafia) zdobią dziś ściany franciszkańskiego kościoła we Wschowie.

Wyszanów.

Wyszanów to wieś położona nad Baryczą, o średniowiecznej metryce, wzmiankowana w związku z odnotowaniem istnienia miejscowego kościoła w 1310 r. Nazywała się wówczas *Villa Stefani* i należała do księcia głogowskiego Henryka III. Na wzniesieniu, w pobliżu przeprawy przez Barycz, znajdują się ruiny gotyckiego kościoła pw. św. Michała, który to uległ zniszczeniu w konsekwencji sporu toczonego między protestantami a katolikami w XVII w. Rozwój Wyszanowa nastąpił w wieku XIX, kiedy to przeprowadzono szerokie prace melioracyjne związane z regulacją koryta pobliskiej Odry, co w konsekwencji przyczyniło się do rozwoju handlu rzeczno i otwarcia nad brzegiem Baryczy Pruskich Królewskich Magazynów Soli. Do 1945 r. na terenie wsi znajdował się pałac z początku XX w. oraz rozbudowany kompleks rekreacyjny nad brzegiem Baryczy, przez co Wyszanów posiadał znaczenie jako miejscowość wypoczynkowa. Z uwagi na dogodne położenie nad Baryczą i walory krajobrazu miejscowości cieszyła się dużym zainteresowaniem mieszkańców pobliskiego Głogowa i Wschowy. W parku przypałacowym znajduje się mauzoleum dawnych właścicieli majątku – rodziny Gilka-Böttzow.

Jędrzychowice.

Najstarsza informacja o wsi pochodzi z 1307 r., wtedy to książę Henryk Głogowski podarował wieś klasztorowi klarysek, mającemu swoją siedzibę w Głogowie. W dokumencie zapisano nazwę *Heynemannisdorf*. Około 1318 r. wieś zapisano jako *Henrici Villa*. W XIV w. wspomniany był kościół pw. bł. Jana z Dukli. Po 1550 r. wieś znajdowała się w granicach Królestwa Polskiego. Kiedy to w 1565 r. wieś stała się własnością Macieja Radlica, liczyła wówczas: 12 łąnów, 14 gospodarstw zagrodniczych, 13 komorniczych. Wówczas prawdopodobnie rozpoczął się podział wsi na dwie części: górną i dolną. Wśród właścicieli dóbr wymieniani są: 1579 r. - własność Macieja Radlica i Stefana Witkowskiego, 1596 r. - w rękach Stanisława Wilkowskiego, 1605 r. - wieś należała do Adama Gorczyńskiego z Gorczy. W 1614 r. Gorczyńscy oddali wieś w dzierżawę Wojciechowi Kniczbach Zawadzkiemu. Od połowy XVII w. do połowy XIX w. miejscowość stanowiła własność rodu Mielęckich. W 1726 r. z fundacji Samuela Mielęckiego zbudowano barokową rezydencję oraz

założono park krajobrazowy. Stanęła ona na miejscu starszej siedziby renesansowej. Około 1882 r. na terenie wsi Jędrzychowice Dolne w 52 domach mieszkały 253 osoby. Znajdujący się w tej części wsi majątek ziemski liczył 3121 mórg ziemi, było tam 6 domów i 72 mieszkańców. W latach 1909-1910, za sprawą ówczesnego właściciela majątku Karla Gilka-Böttzow, rozbudowano pałac, powiększając barokowy korpus o skrzydło z reprezentacyjną salą balową i dwiema cylindrycznymi wieżami. Wkrótce po tym majątek w Jędrzychowicach nabyła rodzina von Schlichting. Po II wojnie światowej w latach 1947-1949 na gruntach majątku i folwarku powstaje PGR. Od 1949 r. majątek ziemski i folwark przejęty przez Państwowy Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osowej Sieni, następnie własność Spółki HZZ Osowa Sień. Od 1994 r. pałac znajduje się w rękach prywatnych. We wsi znajduje się również założenie folwarczne z dworem oraz parkiem krajobrazowym, obecnie w rękach prywatnych. Zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie założenia pałacowo-folwarczno-parkowego kościół pw. Jana z Dukli pochodzi z XIV wieku. Na przestrzeni wieków uległ on licznym przebudowom. Gotycki, murowany z cegły, jednonawowy z wieżą zwieńczoną dachem namiotowym, posiada we wnętrzu bogate barokowe wyposażenie.

Stare Drzewce.

Najstarsza wzmianka o wsi szlacheckiej *Drewycz* pochodzi z 1300 r. Następnie została odnotowana w 1327 r. jako *Trebiz*, a w 1399 r. jako *Drebicz*. W 1300 r. książę Henryk III sprzedał Mikołajowi, zwanemu Denugo, wieś Drzewce z zachowaniem prawa dziedziczenia. W 1399 r. w źródłach pojawiła się informacja o miejscowym plebanie o imieniu Jeschko. W 1405 r. Hincze Krakwicz uzyskał od króla Władysława Jagiełły zatwierdzenie wcześniejszych przywilejów odnoszących się do dwóch miejscowości, w tym do wsi Drzewce. Za czasów władców śląskich na ziemi wschowskiej osiadł możny ród Kotwiczów, Do nich, obok wielu wiosek, należały również Drzewce. Ostatni z Kotwiczów, w ramach wymiany oddał w 1496 r. majątność Drzewce Michałowi Nostyczowi, W rękach Nostyczów Drzewce pozostawały przez parę wieków. W połowie XIX wieku rodzina Nostyczów wyemigrowała do Drezna - linia drezdeńska wymarła w latach 70-tych. W 1846 r. właścicielem Drzewców była rodzina Drzewieckich. Miejscowość podzielono na cztery części: Górna, Dolna, Średnia i Nowa. Pozostawała częściowo w rękach polskich: Górne - Dihring, Średnie - Ksawery Zakrzewski, Dolne – H. Perkiewicz. W czasie I wojny światowej Stare Drzewce / Górne / znajdowały się w rękach Jerzego Nowaka.

We wsi znajduje się klasycystyczny dwór z przełomu XVIII i XIX wieku, a jego otoczeniu park krajobrazowy oraz zabudowania folwarczne. W centrum wsi znajduje się

zabytkowy kościół filialny pw. bł. Szymona z Lipnicy. Pierwsze wzmianki o tutejszej parafii pochodzą z 1376 r. Najstarszą świątynię wzniesiono w XIV lub XV w., a kolejną w 1599 r., po przyjęciu przez mieszkańców wsi wyznania protestanckiego. Rozbudowa kościoła, która nastąpiła w 1738 r. wprowadziła ścianę o konstrukcji szkieletowej oraz drugie piętro z emporą.

Zamysłów.

Wieś o genezie średniowiecznej, opisana została w źródłach już w 1307 r., jako *Hinzendorf*, która wraz z dobrami została nadana przez Henryka III głogowskiego zakonowi klarysek. XIV w. zakon klarysek z Głogowa ufundował kościół (drewniany) pw. św. Bartłomieja. W 1718 r. ufundowano figurę św. Jana Nepomucena, która obecnie znajduje się przed ogrodzeniem kościoła. W 1750 r. siostry wybudowały szpital przy kościele. Następnie w 1752 r. wybudowano nowy kościół, którego projekt przypisuje się włoskiemu architektowi Pompeo Ferrari. W 1810 r. nastąpiła sekularyzacja dóbr klasztornych. W 1 poł. XIX w. nastąpiła budowa zespołu budynków folwarcznych, a na przełomie XVIII i XIX w. wybudowano pałac. W 1880 r. majątek ziemski (liczący 289 ha) znajdował się w rękach Bernharda v. Bernuth z Borowa, a wieś liczyła 66 domów i 396 mieszkańców. W 1923 r. właścicielem majątku ziemskiego został Friedrich Karl Namzer, fundator przebudowy pałacu. W tym samym roku

kościół uzyskał status świątyni parafialnej. W wyniku działań wojennych w 1945 r. kościół i dwór zostały zniszczone. Po 1945 r. majątek przejęty został przez Skarb Państwa, następnie na bazie majątku utworzono PGR. W latach 1989-1992 odbudowano kościół z ruiny.

4.2.2. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 poz. 840) definiuje pojęcie krajobrazu kulturowego, jako przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 3 pkt 14 podaje definicję krajobrazu kulturowego jako – *postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka*;

Krajobraz kulturowy gminy Szlichtyngowa składa się głównie z elementów przyrodniczych, ale również z wytworów i osiągnięć cywilizacyjnych człowieka. Obszar gminy charakteryzuje się znacznym nasyceniem zabytków. Są to zarówno pojedyncze obiekty jak i zespół budowlany, układy ruralistyczne, działa sztuki, a także elementy

zagospodarowania przestrzeni, krajobrazy wiejskie kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców. Ciągłość kulturowa wielu miejscowości, które funkcjonowały na tym obszarze od średniowiecza, została przerwana po 1945 r. Mimo zniszczeń wojennych i powojennych, do dziś przetrwało wiele obiektów zabytkowych pochodzących z różnych epok o zróżnicowanych stylach architektonicznych. Krajobraz kulturowy gminy Szlichtyngowa stanowią obszary i obiekty o szczególnym znaczeniu. Należą do nich budynki o tradycyjnej zabudowie drewnianej, budynki murowane, kościoły, kaplice, cmentarze, zespoły folwarczne, założenia rezydencjonalne wraz z parkami i ogrodami. Szczególnie wysokie walory krajobrazowe ma zabudowa Jędrzychowic z barokowym pałacem stanowiącym dominantę krajobrazową oraz zabudowa wsi Wyszaków z zespołami zabudowy historycznej w postaci ruin kościoła oraz parku krajobrazowego. Na wyeksponowanie zasługują zespół budowlany i założenie urbanistyczne wraz z otoczeniem miasta Szlichtyngowa, układy ruralistyczne Goli, Jędrzychowic i Zamysłowa. Większość terenów osadniczych zachowała walory i wartości kulturowe, które wpisują się harmonijnie w krajobraz przyrodniczy i kulturowy. Niestety, historyczna zabudowa w dużej mierze została przebudowana lub wyburzona albo znajduje się w złym stanie technicznym. Elementem dysharmonizującym historyczny krajobraz wiejski stanowią głównie popegeerowskie osiedla mieszkaniowe, a także współczesne modernizacje przeprowadzane niezgodnie ze sztuką konserwatorską. Skutki wojny, nie tylko bezpośrednie, spowodowane działaniami militarnymi, ale także powstałe w jej konsekwencji później, zubożyły dotkliwie wielowiekowy dorobek artystyczny pokoleń.

W celu ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przewidziano formę ochrony w postaci parku kulturowego. Ochronę krajobrazu kulturowego prowadzi się ponadto poprzez zapisy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego. Ochronę tę zapewniają wyznaczone w w/w dokumentach strefy ochrony konserwatorskiej, jak również strefy ochrony ekspozycji oraz sformułowane dla nich ograniczenia.

4.2.3. Zabytki nieruchome.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem nieruchomym nazywamy nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością i stanowią świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia. Na terenie Gminy Szlichtyngowa znajduje się wiele cennych zabytków

nieruchomych, wśród których należy wymienić przede wszystkim zabytki: sakralne, założenia zieleni projektowanej wraz z pałacami, dworami i folwarkami, mieszczańskiego budownictwa murowanego, zabytki techniki oraz cmentarze.

Historyczny układ urbanistyczny.

W celu ochrony cennego krajobrazu kulturowego miasto Szlichtyngowa zostało objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków pod nr 1169A, na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze z dnia 21 maja 1990 r. jako zespół budowlany i założenie urbanistyczne.

Miasto założone zostało na podstawie przywileju lokacyjnego nadanego Janowi Jerzemu Szlichtyngowi, sędziemu ziemskiemu wschowskiemu w 1644 r. przez króla Władysława IV Wazę. Na jego terenie zostali osadzeni uchodźcy niemieccy ze Śląska wyznania ewangelickiego. Miasto założono na skraju wsi Górczyna, przy drodze ze Wschowy do Głogowa. Posiada regularny układ na planie kwadratu z usytuowanym w jego północno-zachodnim narożniku kwadratowym rynkiem i przyległym do niego od północnego wschodu, spalonym i odbudowanym dawnym zborem ewangelickim oraz szachownicowym układem ulic rozwiniętym w kierunku południowym. Zabudowa rynku zwarta, kalenicowa, pochodząca głównie z 2 połowy XIX w. i początku XX w.

W granicach objętych ochroną konserwatorską znajdują się następujące zespoły:

- XVIII-wieczny układ przestrzenny zamknięty ulicami: Daszyńskiego, Sienkiewicza, Miodową i Głogowską.
- ulica Dworcowa z zabudową z początku XX wieku wraz z terenem dworca kolejowego.
- zabudowa ulicy Ogrodowej z początku lat 30. XX wieku.

Historyczne układy ruralistyczne.

Na terenie gminy Szlichtyngowa znajdują się przede wszystkim wsie o metryce średniowiecznej, powstałe w okresie XIV-XV w. Brak jednak założeń o szczególnie czytelnych, pierwotnych elementach przestrzennych. Ma to związek między innymi z późniejszymi przemianami, zwłaszcza na przełomie XIX/XX w., kiedy nastąpiła modernizacja i rozbudowa układów wiejskich. W większości przypadków, miejscowości na terenie gminy posiadają układ ruralistyczny w formie ulicówki. Czytelny, ulicowy układ przestrzenny zachował się jedynie w Goli, Jędrzychowicach i Zamysławie. Pomimo wielu przekształceń, zwłaszcza w odniesieniu do poszczególnych elementów rozplanowania wsi, pierwotne układy przestrzenne miejscowości są nadal czytelne. Na terenach wiejskich zasadnicze znaczenie mają

obiekty sakralne wraz z otoczeniem będącym najczęściej pozostałością cmentarzy i zieleni komponowanej w postaci założeń parkowych, a także dwory, pałace i towarzyszące im zabudowania folwarczne. Ponadto istotnym elementem krajobrazu kulturowego jest typowa zabudowa wiejska mieszkalna wraz z towarzyszącą jej zabudową gospodarczą, a także zabytki techniki takie jak remizy, młyny, zabudowa kolejowa itd. oraz użyteczności publicznej jak np. szkoły. Układy ruralistyczne zostały najbardziej zniszczone w wyniku zaniedbań i niewłaściwych realizacji inwestycyjnych po II wojnie światowej. Dotyczy to głównie wsi, w których funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Zdegradowana została zabudowa rezydencjonalna, zniszczeniu uległy założenia parkowe, a wprowadzenie nowej zabudowy ukierunkowanej na hodowlę przemysłową i produkcję rolną, przyczyniło się do zaburzenia pierwotnych układów przestrzennych folwarków. Elementem dewaloryzującym miejscowy krajobraz kulturowy, była ponadto budowa pegeerowskich osiedli mieszkaniowych z wielkiej płyty.

Architektura sakralna

Podobnie jak w całym województwie lubuskim, architektura sakralna w krajobrazie kulturowym Gminy Szlichtyngowa ma charakter dominujący. Gotyk reprezentowany jest przez kościół pw. Jana z Dukli w Jędrzychowicach. Barok reprezentowany jest przede wszystkim przez wybudowany w 1752 r. kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Zamysławie. W XVIII stuleciu powstała również świątynia w Goli oraz w Starych Drzewcach.

Kościół pw. Jana z Dukli w Jędrzychowicach - w pierwotnej gotyckiej postaci budowla wzniesiona zapewne w XIV w., z zachowanymi w partii wieży starszymi relikwiami kamiennymi. Budowla XIV-wieczna czytelna do dziś w bryle i rzucie, składała się z nawy, prezbiterium, zakrystii i wieży. Z czasem gotycki kościół powiększono, dobudowując prawdopodobnie na pocz. XVII w. kaplicę północną. Być może wtedy powiększono też otwór tęczowy, zamykając go łukiem pełnym. Kolejne prace prowadzono w XVIII w., kiedy to nadbudowano wieżę o kondygnację w konstrukcji drewnianej. Ślady przekształceń budowlanych i prac konserwatorskich prowadzonych w XIX i XX w. widoczne w zakrystii, kaplicy, prezbiterium (wsch. otwór okienny), nawie (obniżenie stropu). Z tego okresu pochodzi ornamentalna dekoracja ścian i stropów oraz część wyposażenia (ołtarze boczne, prospekt organowy). W końcu XIX w. wzniesiono również kruchtę południową. W 1933 r. przeprowadzono remont wieży kościelnej. Kościół w Jędrzychowicach, pierwotnie katolicki, od XVII w. służył braciom polskim, potem, do 1945 r. - protestantom. Po II wojnie przejęty ponownie przez katolików, pełni funkcję filii kościoła parafialnego w Siedlnicy. Stanowi

niezwykle interesujący przykład budowli gotyckiej, z późniejszymi przybudówkami: renesansową kaplicą północną i XIX-wieczną kruchtą.

Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Zamysławie - obecny kościół pw. Marii Magdaleny stanął w/g tradycji na miejscu drewnianego kościoła pw. św. Bartłomieja, który istniał już zapewne w XIV w. Na jego budowę konwent klarysek z Głogowa wyasygnował 10 tysięcy talarów. Również ówczesny proboszcz Konradowa opiekujący się Zamysławem Filip Walenty Hoffman wydał ze swoich zasobów 1000 talarów oraz ufundował główny ołtarz pw. Matki Bożej. We wnękach muru otaczającego cmentarz znajdowały się stacje Drogi Krzyżowej. Kościół wzniesiony w 1752 r., w stylu późnobarokowym. Autorstwo projektu przypisywane jest, Pompeo Ferrariemu lub Marcinowi Frantzowi. Przy budowie pracował murarz o nazwisku Horenborg. Kościół uzyskał status kościoła parafialnego dopiero w 1923 r. W styczniu 1945 r. na wieży kościoła Niemcy zainstalowali karabiny maszynowe, skierowane na nadciągających Rosjan, którzy ogniem artyleryjskim obrócili kościół w ruinę. Sklepienie kościoła częściowo zabezpieczono w 1958 r., lecz zamierzona wówczas odbudowa nie została podjęta. Kościół odbudowano dopiero w latach 80/90. XX w. (ukończono w 1992 r.). W 1974 r. Zamysław włączono do parafii w Szlichtyngowej, a kościół stał się filialnym.

Kościół pw. św. Jadwigi w Goli należał do tzw. kościołów własnościowych. Początkowo stanowił on filię kościoła w Drzewcach. Ufundowany został przez rodzinę von Kreckwitz, która posiadała Golę już w początku XIV w. Kościół wzmiankowany był w 1366 r. Kościół w Goli wzniesiony został jako kościół katolicki. W latach 1546 - 1653 czasowo znajdował się w rękach ewangelików. W 1580 r. podlegał biskupstwu wrocławskiemu. Pierwotny kościół był budowlą drewnianą. Przed 1670 r. został zastąpiony obecnym kościołem murowanym z kamieni polnych i cegły, początkowo krytym gontem. Pierwotnie kościół ten miał ceglane posadzki i strop. Podczas budowy kościoła istniał zamiar wybudowania wieży, jednak nie został on zrealizowany. Poddasze wschodnie pochodzi z 1762 r. W 1786 r. przeprowadzono remont kościoła, wówczas niektóre jego partie zostały wymurowane w cegle, być może z tego okresu pochodzą sklepienia kościoła.

Kościół w Goli nie posiada wyraźnych cech stylowych, a w obecnej formie jest późnobarokowy. Wzniesiony około połowy XVII w, przebudowany w 3-4 XVIII wieku. Jest orientowany, murowany z cegły, jednonawowy z wyodrębnionym prezbiterium zakończonym trójbocznie, zakrystią od północy i kruchtą od zachodu, nakryty dachami dwuspadowymi, nad prezbiterium załamany. Wnętrza przykryte są sklepieniami kolebkowymi z lunetami. Barokowe wyposażenie wnętrza pochodzi z czasu budowy murowanej świątyni. Przy kościele

położona jest drewniana dzwonnica, konstrukcji słupowej, oszalowana deskami, nakryta dachem namiotowym.

Kościół filialny pw. bł. Szymona z Lipnicy w Starych Drzewcach - okoliczności powstania parafii i kościoła nie są dokładnie znane. Pierwsze wzmianki pochodzą z 1376 r. gdy Drzewce należące do diecezji poznańskiej przeszły do diecezji wrocławskiej. Kościół pierwotnie był drewniany, zbudowany w XIV lub XV w., katolicki, przejęty w dobie reformacji przez ewangelików w 1596 r. W 1599 r. wzniesiono nowy, murowany kościół, który szybko zyskał miano "Kościola ucieczki". Do niego przybywali ewangelicy z rekatolizowanych świątyń śląskich - dopływ ludności stał się powodem rozbudowy świątyni w 1738 r. Między innymi poszerzono kościół, dodano drugą kondygnację empor. Od 1812 r. kościół w Starych Drzewcach stał się kościołem filialnym parafii w Konradowie. 1 września 1946 r. franciszkanin o. Konstanty Włodyka, pierwszy duszpasterz Siedlnicy, wyświęcił kościół na użytek polskiej ludności i nazwał go, ku czci członka swego zakonu, imieniem błogosławionego Szymona z Lipnicy. Do 26 grudnia 1955 r. księża dojeżdżali na mszę do kościoła w Starych Drzewcach z Konradowa. Od 1955 r. ksiądz Jan Mleczek zamieszkał w wolnej pastrowce w Starych Drzewcach. Ksiądz ten usunął z wnętrza świątyni emporę. Urządził również plebanię.

Kościół założony jest na rzucie prostokątów i trapezu utworzonych przez: prostokątną kruchtę, korytarz pod wieżą, nawę, przedsionek po prawej stronie oraz zakrystię na planie trapezu po stronie lewej. Jest to obiekt jednonawowy, salowy, z dwoma rzędami drewnianych słupów wspierających strop, pośrednio emporę i chór muzyczny. Bryła świątyni utworzona jest przez addycję sześciu brył o różnej wielkości, nakrytych odrębnymi dachami: nawa trzy poziomowa, zakrystia i przedsionek jednokondygnacyjne oraz kruchta; wysoka, ponad kalenicę nawy, trzykondygnacyjna wieża oraz najniższa dobudówka między prezbiterium a nawą. Nawa w części murowanej jest oskarpowana, w elewacji wschodniej mieszczą się dwie skarpy trójjuskowe, w narożnikach pozostałych elewacji dwuskokowe.

Założenia rezydencjonalno - parkowe.

Wyjątkowa w skali powiatu jest liczba założeń rezydencjonalnych oraz folwarków. Do zabytkowej zieleni zalicza się parki pałacowe i dworskie, ogrody dworskie i willowe, parki miejskie i aleje. Na terenie gminy Szlichtyngowa występują najczęściej parki podworskie i przypałacowe założone na przełomie XVIII i XIX w., stanowiące pozostałości dawnych założeń rezydencjonalnych. Parki mimo, iż są często zaniedbane i wymagają zabiegów pielęgnacyjnych, posiadają czytelny pierwotny układ przestrzenno-kompozycyjny i mają charakter wartościujący krajobraz kulturowy miejscowości.

Pałac i park w Jędrzychowicach - barokowa rezydencja, wzniesiona w 1726 r. staraniem Samuela Mielęckiego, została w 1910 r. rozbudowana. Pałac składa się z dwóch prostopadłościennych członów zestawionych ze sobą krótszymi bokami, barokowego i neobarokowego, piętrowych, nakrytych dachami mansardowymi. Elewacje, frontowa i ogrodowa części barokowej zaakcentowane są na osi pseudoryzalitami i okazałymi wystawkami o wolutowych szczytach. Wejścia z obu stron ujęte są portalami, w fasadzie z herbem Ciołek w polu przyczółka. Część nowszą na styku ze starszą flankują cylindryczne wieże, zwieńczone hełmami z latarniami. Do pałacu przylega park krajobrazowy, który rozciąga się po północnej stronie pałacu. Znajduje się w pierwotnych granicach i zajmuje powierzchnię 12 ha. Przez południową część założenia parkowego przepływa rzeczka Krzycki Rów. W najbliższym sąsiedztwie pałacu usytuowany jest gotycki kościół pw. bł. Jana z Dukli. Teren założenia został wtórnie podzielony między różnych właścicieli. Granica zachodnia parku przebiega wzdłuż drogi Kandlewo-Kowalewo. Na północ graniczy z budynkami fermy krów i polami uprawnymi. Od wschodu ograniczają go łąki i pola uprawne, natomiast od strony południowej są to dawny ogród użytkowy, obecnie ugor i aleja lipowa na drodze dojazdowej do części folwarcznej. Główny wjazd do pałacu mieści się od strony zachodniej przy drodze do Kandlewo-Kowalewo oraz wjazd gospodarczy usytuowany od strony wschodniej na zakończeniu alei lipowej.

Założenie folwarczne w Jędrzychowicach - założenie folwarczne zlokalizowane jest w środkowej części wsi Jędrzychowice, po wschodniej stronie drogi prowadzącej ze Wschowy do Szlichtyngowej. Zespół składa się z dwóch części oddzielonych od siebie kompozycyjnie. Po stronie wschodniej usytuowane jest prostokątne podwórze zabudowane budynkami gospodarczymi, inwentarskimi i magazynami. W zachodniej części założenia znajduje się dwór, do którego przylega dawny ogród. Za rezydencją rozciąga się park o charakterze krajobrazowym. Przed wejściem do dworu umieszczony jest okrągły klomb i podjazd. Założenie to powstało w 2. poł. XIX w. Posiadłość obejmowała wówczas 1070 mórg ziemi. W skład majątku oprócz zabudowy gospodarczej wchodziło jeszcze siedem budynków mieszkalnych, w których łącznie mieszkało 78 osób.

Dwór w Jędrzychowicach został wzniesiony w latach 1920-1925 jako siedziba ówczesnego właściciela folwarku, z rodu von Jagwitz. Murowany, otynkowany budynek założony jest na planie prostokąta, z elewacją frontową zwróconą w kierunku wschodnim. Wnętrze dworu w części północnej jest trzy-, zaś w południowej dwutraktowe. Jednokondygnacyjny budynek z poddaszem użytkowym oraz piętrowym ryzalitem w elewacji frontowej i tylnej, nakryty jest dachem dwuspadowym. Zwarta bryła rozczłonkowana jest przez niewielkie, parterowe

przybudówki mieszczące się od strony północnej i zachodniej. Fasada dworu zakomponowana jest symetrycznie jako siedmioosiowa z trzyosiowym ryzalitem pozornym zamkniętym trójkątnym szczytem. W osi ryzalitu mieści się otwarty ganek kolumnowy, nakryty dwuspadowym daszkiem, kryjący wejście główne do budynku. Prostokątne otwory okienne, pozbawione opasek, zwieńczone są prostymi naczółkami. Okna drugiej kondygnacji ryzalitu, zamknięte łukiem pełnym, wsparte na wspólnym gzymsie podokiennym, zwieńczone są naczółkami w archiwolty. Wyżej mieszczą się małe bliźniacze okienka wsparte na wspólnym parapecie. Ryzalit flankują pionowe pasy muru wystające przed lico fasady. Elewację i ryzalit wieńczy gzyms z gładkim fryzem. Pozostałe elewacje pod względem podziałów opracowane są analogicznie, lecz w bardziej oszczędnej formie.

Założenie folwarczne w Starych Drzewcach - powstało w I poł. XIX w. Prawdopodobnie pierwszym jego właścicielem był Johann Gottfried Schoene (1770-1831). Pochowany on został w wiejskim kościele położonym przy zachodnim skraju parku. W zewnętrzną, północną ścianę kościoła wmurowane jest jego płyta epitafijna. W I poł. XIX w. wzniesiony został dwór, również w XIX w. założono park krajobrazowy. Park usytuowany jest na zachód od podwórza gospodarczo-folwarcznego. W jego drzewostanie przeważają akacje i klony. W parku znajduje się kilka pomników przyrody. Przy północno-wschodniej granicy parku stoi kościół. Na wschodniej granicy parku usytuowany jest dwór klasycystyczny z I poł. XIX w. Podwórze gospodarczo-folwarczne usytuowane jest na wschód od parku, z którym tworzy kompozycję osiową, o dłuższej osi na linii wschód-zachód. Podwórze posiada kształt prostokąta o dłuższym boku na linii północ-południe. Zespół stanowi kompozycję zamkniętą o otwarciach szczelinowych - komunikacyjnych. Posiada wewnątrz architektoniczno-krajobrazowe (zieleni na wschód od dworu). Założenie nie posiada wyraźnej dominanty. Podwórze gospodarczo-folwarczne ograniczone jest od północy ciągiem budynków usytuowanych na wschód od głównej bramy wjazdowej, umieszczonej w północno-zachodnim narożniku dziedzińca.

Dwór w Starych Drzewcach - założony jest planie prostokąta o osi wzdłużnej w linii północ – południe. Bryła budynku złożona jest z kilku różnej wielkości członów. Korpus główny, posadowiony na wysokim podpiwniczeniu, jest parterowy z mezaninem (półpiętrzem), nakryty dachem czterospadowym. Dachy przybudówki i ganku dwuspadowe, a dach werandy pulpitowy. Elewacje artykułowano rytmem symetrycznie rozmieszczonych prostokątnych okien, zestawionych w regularnych osiach. Fasada i elewacja ogrodowa ukształtowane jako dziewięćosiowe z pseudoryzalitami pośrodku o szerokości czterech osi. W ryzalitach umieszczono otwory wejściowe. W fasadzie wgłębione w niszy, flankowane dwiema

kolumnami o głowicach doryckich, znajduje się wejście poprzedzone gankiem, do którego prowadzą schody. W elewacji ogrodowej przed wejściem znajduje się weranda z murowaną barierką, o dachu pulpitowym wspartym na żeliwnych kolumnkach. W poziomie elewację dzielą płaskie gzymsy, nad cokołem i kordonowy – wydzielający półpiętro. Z kolei gzyms wieńczący – płaski w partii lica elewacji, w ryzalitach przechodzi w ząbkowany.

Folwark i park w Wyszanowie powstał w XIX w. Założony został wówczas park i wzniesiono dwór. Źródła podają, że w 1873 r., a także 1880 r. właścicielem zespołu folwarcznego był A. Gilka. Majątek jego obejmował 221 ha ziemi uprawnej, 72 ha łąk, 106 ha lasów i 34 ha wód. Właściciel folwarku zagospodarował także odcinek rzeki Baryczy przepływającej na południe od zespołu folwarcznego. Zbudowano śluzy i wykorzystano przy nawadnianiu pól. Założenie obejmuje część rezydencjonalną i gospodarczą. Część rezydencjonalna tworzy wschodnią część zespołu. Składa się ona z parku, przestrzeni, na której znajdował się dwór i podjazd oraz oficyny. Dwór znajdował się w południowej części założenia nad skarpą przy dorzeczu Baryczy. Do dworu prowadził podjazd wokół klombu. W okresie powojennym zabudowania podwórze gospodarczo-folwarcznego zostały przydzielone różnym właścicielom. Park usytuowany jest wzdłuż Baryczy. Jego południowy skraj położony jest na skarpie schodzącej do doliny Baryczy. Rozciągnięty on jest wzdłuż osi wschód-zachód. Oś parku stanowi droga biegnąca wzdłuż niego. Na wschodnim skraju parku, przy owej drodze znajduje się grobowiec rodzinny właścicieli folwarku.

Zespół pałacowo-folwarczny w Zamysławie - wraz z założeniem parkowym znajduje się w południowej części wsi, przy drodze prowadzącej z Górczyny do Starych Drzewiec. Na północny zachód od pałacu usytuowany jest barokowy kościół z połowy XVIII wieku. Pałac i część założenia folwarcznego otoczone są murem ceglano-kamiennym. W otoczeniu pałacu zachowały się relikty parku krajobrazowego ze stawem. W kierunku południowo-zachodnim od rezydencji, za parkiem są obiekty gospodarcze z kuźnią, oborą, stodołą oraz przebudowanym spichlerzem. Zespół stanowi kompozycję zamkniętą o otwarciach szerokich – komunikacyjnych. Podwórze o nawierzchni gruntowej i trawiastej. Założenie nie posiada wyraźnej dominanty.

Pałac w Zamysławie - zbudowany z cegły i otynkowany, założony został na planie prostokąta. Jest murowany z cegły i otynkowany. Regularny rzut został zaburzony poprzez przebudowę z 1923 roku, kiedy dostawiono kwadratowy taras zachodni oraz pomieszczenia gospodarcze z lodownią w piwnicy po stronie wschodniej. Rezydencja jest dwukondygnacyjna i nakryta dachem mansardowym. Układ wnętrza jest dwutraktowy z obszerną sienią wejściową na osi głównej. Południowa elewacja frontowa otwarta jest na założenie parkowe i staw.

Siedmioosiowa fasada z pseudoryzalitem ma na osi wejście główne ujęte portalem. W części górnej ryzalitu prostokątny otwór okienny flankowany jest przez dwa pilastry kompozytowe, oparte na profilowanym w łuk belkowaniu. Portal zamknięty jest łagodnym, profilowanym łukiem, łączony kluczem. W elewacji tylnej znajduje się analogiczny ryzalit z identycznym portalem, zniekształconym przebudowami z lat 90. XX w. Otwory okienne elewacji frontowej i tylnej rozmieszczone są w siedmiu osiach na pierwszym piętrze i sześciu na parterze. Zamknięte są prostokątnie i posiadają profilowane opaski okienne z kluczami.

Cmentarze.

Pierwotnie cmentarze sytuowane były wokół kościołów, dopiero na początku XIX w., ze względów sanitarnych, zaczęto zakładać cmentarze poza terenami zurbanizowanymi. Zabytkowe cmentarze łączą w sobie warstwę materialną, określoną zachowaną substancją w postaci nagrobków, małej architektury (kaplice, ogrodzenia), drzewostanem i inną roślinnością jako elementem typowym oraz wartości niematerialne związane z kulturą duchową i wierzeniami religijnymi. Na terenie gminy Szlichtyngowa zlokalizowanych jest wiele zabytkowych cmentarzy, głównie ewangelickich, ale również katolickich powstałych na przełomie XVIII – XX w. Najcenniejszy cmentarz żydowski znajduje się w obrębie wsi Górczyna. Większość z nich jest jednak nieczynna, z nielicznymi fragmentami nagrobków, wymagająca prac porządkowych i pielęgnacyjnych.

Dryżyna

- cmentarz (d. ewangelicki) powstały około poł. XIX w. poza zabudową wsi, przy wiadukcie na skraju lasów, na południe od linii kolejowej Głogów - Bojanowo, przy drodze do Wyszanowa. Teren porośnięty drzewami, założony na planie zbliżonym do prostokąta. W terenie dostrzegalne pozostałości nagrobków.

Gola

– cmentarz przykościelny powstały w XVIII w. Teren cmentarza otoczony kamiennie-ceglany murem. Teren obsiany trawą, wzdłuż muru nasadzenia z bukszpanu.

Dawny cmentarz ewangelicki w Goli powstał w XIX w., usytuowany jest poza zabudową wsi na północ od niej, pośród pól, obok nowego czynnego cmentarza. Teren porośnięty drzewami, założony na planie prostokąta.

Górczyna

– cmentarz żydowski - Szlichtyngowa była typowym prywatnym miastem, w którym o wszystkim decydowała wola właściciela. W przywileju lokacyjnym z 11.07.1645 r. jego fundator i pierwszy właściciel Johann von Schlichting bezwzględnie zakazał osiedlania się w

nim Żydom. Jego potomkowie nie byli już tak rygorystyczni i pozwolili Żydom osiedlić się w mieście. Prawdopodobnie osiedlenie nastąpiło po zniszczeniach wojennych i szalejącej w latach 1709-1710 zaradzie. W tym czasie spalił się również kilkakrotnie majątek Schlichtyngów w Górczynie. Wszystko to najprawdopodobniej wpłynęło na zgodę na osiedlenie się Żydów w miasteczku. Podlegający władzy Schlichtyngów Żydzi zajmowali się najczęściej drobnym handlem, sprowadzając towary z Głogowa i Frankfurtu nad Odrą. Nie byli właścicielami domów. Gmina była zorganizowana tak samo jak w pobliskim Bojanowie i liczyła 22 rodziny, w sumie 160 osób. Ówczesne obciążenia finansowe wobec Rzeczypospolitej to pogłówne wynoszące 12 groszy od osoby. Opłaty wobec dominium to 2 talary i 20 srebrnych groszy rocznie i jeden grosz od cmentarza. Oprócz tego gmina opłacała wszystkie podatki miejskie i dodatkowo 2 srebrne grosze na radę miejską od każdej rodziny. Cmentarz dawny żydowski. został założony w II połowie XVIII wieku. Zachowało się około 50 macew (w większości wykonanych z piaskowca), z których najstarsza pochodzi z 1802 r. Zachowało się również dziewiętnastowieczne, kamienne ogrodzenie. Na teren nekropolii przewieziono też część macew z kirkutu w pobliskiej Wschowie. Cmentarz ma powierzchnię około 0,18 ha.

- dawny cmentarz ewangelicki - powstał ok. poł. XVII w., położony poza zabudową ruralistyczną miejscowości, na skraju lasów, na południowy wschód od wsi i na północ od drogi wiejskiej. Założony na planie zbliżonym do prostokąta, o nieregularnym układzie parkowym.

Jędrzychowice

- cmentarz komunalny, powstał pod koniec XIX w. Zlokalizowany jest poza miejscowością, śródpolny, założony na planie prostokąta, otoczony ogrodzeniem z siatki stalowej. Użytkowany jest obecnie jako komunalny. Na wschód od cmentarza znajdują się porozrzucane fragmenty nagrobków.

Kowalewo

- cmentarz (d. ewangelicki) powstał w latach 80. XIX w. Cmentarz zlokalizowany jest poza wsią, w zagajniku wśród pól, oddalony kilkadziesiąt metrów na północ od szosy w kierunku Dryżyny. Cmentarz założony jest na parceli zbliżonej do prostokąta z główną aleją biegnącą po przekątnej i dwiema alejami bocznym dochodzącymi do niej pod kątem. Obszar jest nieogrodzony, porośnięty drzewami gatunku klon, akacja. Zachowane nagrobki i mogiły pochodzą z przełomu XIX i XX w.

Stare Drzewce

– cmentarz do 1945 r. służył jako ewangelicki, obecnie jest katolicki, położony na południe od kościoła.

Wyszanów

- cmentarz (d. ewangelicki) powstał w połowie XIX w. Położony poza miejscowością, śródpolny, założony na planie prostokąta, nieogrodzony i nieużytkowany. Teren zarośnięty jest samosiejkami, na cmentarzu porozrzucone są fragmenty nagrobków.
- cmentarz przy ruinie kościoła pw. św. Michała, powstał pod kon. XVIII w. Ruina kościoła usytuowana jest w środkowej części wsi na niewielkim wzniesieniu. Obok wzniesiono neogotycką kaplicę grobową, obecnie również w ruinie. Teren dawnego cmentarza otoczony jest obecnie betonowym ogrodzeniem.

Kapliczki, krzyże, figury przydrożne.

Kapliczki stanowią trwały element krajobrazu. Są znakiem wiary przodków, elementem ich kultury i wierności tradycji. Często są świadkami historii ziem, świadectwem szczególnych wydarzeń. Należą do obiektów ruchomych, ale są połączone na stałe z gruntem, funkcjonując w otwartej przestrzeni.

Dryżyna

- figura przydrożna z rzeźbą św. Wawrzyńca, powstała w I poł. XVIII w.
- figura przydrożna przedstawiająca rzeźbę św. Jana Nepomucena z 1730 r.
- kapliczka z figurą Matki Bożej Niepokalanej powstała w 1949 r.
- kapliczka z figurą Chrystusa na Krzyżu powstała na początku XX w.
- kapliczka z figurą Matki Bożej powstała na początku XX w.

Gola

- kapliczka przydrożna z figurą Chrystusa, powstała na początku XX w.
- kapliczka przydrożna, powstała na początku XX w.
- krzyż przydrożny, wykonany w poł. XIX w.

Nowe Drzewce

- kapliczka przydrożna, słupowa, powstała w 1945 r.

Stare Drzewce

- kapliczka przydrożna, słupowa, powstała w połowie XIX w.
- słup z figurą Matki Boskiej Immaculaty, powstała w połowie XIX w.

Zamysłów

- kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena, powstała w XVIII w.
- krzyż przydrożny przy plebanii, powstały w pierwszej poł. XIX w.

Pozostałe zabytki architektury i budownictwa.

Zabytki architektury i budownictwa stanowią nieodłączny element wszelkich założeń przestrzennych. Zróżnicowane są one pod względem funkcji oraz stylu. Poza omawianą wcześniej architekturą sakralną, rezydencjonalną i związaną z nią zabudową gospodarczą, do tej grupy zabytków zalicza się również obiekty użyteczności publicznej, zabytki techniki, budownictwo przemysłowe, a także budownictwo mieszkalne i gospodarcze.

Typowym elementem zabudowy wsi na terenie gminy Szlichtyngowa jest proste budownictwo mieszkalne murowane z kamienia i cegły, wzniesione głównie na przełomie XIX – XX w., nielicznie w XVIII w., określone najczęściej w układzie kalenicowym oraz szczytowym, z prostymi, dwuspadowymi dachami krytymi ceramiczną dachówką, z zachowaną niekiedy oryginalną stolarką okienną oraz drzwiową. Stosunkowo częstym elementem jest licznie występująca murowana zabudowa gospodarcza z przełomu XIX i XX w. Na terenie gminy Szlichtyngowa historyczna zabudowa wsi jest w znacznej mierze mocno zdewaloryzowana. Rzadko można już spotkać przykłady budownictwa ryglowego, jak m.in. w folwarku w Jędrzychowicach. Spośród budownictwa mieszkalnego pozostało niewiele obiektów, które zachowały swój pierwotny charakter. Przemiany w obrębie zabudowy wiejskiej, które w ostatnich latach zyskały wyraźną dynamikę, przyczyniają się do zacierania pierwotnego rozplanowania miejscowości. Na terenie wsi coraz trudniej dostrzec przykłady małej architektury w postaci pieców chlebowych, gołębników, kuźni. Przemiany gospodarcze przyczyniły się w znacznej mierze do zaniku takich obiektów jak wiatraki, młyny wodne. Jedyne zachowane wiatraki typu koźlak, przeniesione ze wsi Gola, znajdują się na przedmieściach Szlichtyngowej i wymaga przeprowadzenia prac konserwatorskich. Na terenie gminy zachowały się historyczne obiekty użyteczności publicznej głównie z początku XX w., takie jak szkoły (Szlichtyngowa, Stare Drzewce, Kowalewo, Gola), poczty (Stare Drzewce), dworce kolejowe (Szlichtyngowa, Stare Drzewce). Z zachowanych zabytków techniki można wymienić wieżę ciśnień w Jędrzychowicach, młyn w Szlichtyngowej, trafostacje w Starych i Nowych Drzewcach, Szlichtyngowej. Najcenniejszym przykładem jest wiatrak koźłowy w Szlichtyngowej, o imieniu „Jan”, zlokalizowany na obrzeżu miasta (ul. Głogowska), powstał w 1757 r. Przeniesiono go z pobliskiej Goli i zrekonstruowano w 1978 r. Wiatrak w konstrukcji słupowej, typu koźlak, oszalowany deskowaniem i częściowo gontem, ustawiony jest na wysokiej kamiennej podmurówce założonej na planie prostokąta. Nakryty został naczółkowym dachem dwuspadowym z pokryciem z gontu.

4.2.4. Zabytki ruchome

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki ruchome na terenie gminy Szlichtyngowa stanowią przede wszystkim wyposażenie kościołów, w postaci obiektów sztuki i rzemiosła artystycznego. Region charakteryzuje się przede wszystkim dziełami snycerstwa pełniącego wyposażenie kościelne z okresu baroku. Ponadto w świątyniach przechowywane są różnego rodzaju przedmioty rzemiosła artystycznego w postaci paramentów liturgicznych, lichtarzy, dzwonów itd., a także dzieła malarstwa. Do czasów obecnych nie zachowały się przykłady ruchomego wyposażenia dawnych rezydencji pałacowych i dworskich, co związane jest ze stratami wojennymi oraz niekontrolowanymi grabieżami po zakończeniu II wojny światowej.

Na terenie Gminy Szlichtyngowa znajduje się 37 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Są one zlokalizowane:

- w kościele filialnym pw. św. Jadwigi Śląskiej w Goli: 2 ołtarze, ambona, chrzcielnica, krucyfiks, krzyż procesyjny, stacje Drogi Krzyżowej I-XIII, świecznik korpusowy, wieczna lampa, szafka na oleje święte, konfesjonał, organy piszczałkowe, empora muzyczna, 2 dzwony;
- w kościele filialnym pw. bł. Jana z Dukli w Jędrzychowicach: ołtarz główny, ambona, chrzcielnica, drzwi, rzeźba-Chrystus Ukrzyżowany, Epitafium Andrzeja z Sienna Potworowskiego, płyta nagrobna, kielich mszalny, 2 świeczniki;
- w kościele filialnym pw. bł. Szymona z Lipnicy w Starych Drzewcach: ołtarz główny, organy, chrzcielnica z misą chrzcielną, ambona, ep. T.F. Faustena, p.n. K.T. Schoene, p.n. G.Schoene, p.n. T.Konredina, p.n. M.R. Comilach, p.n. z postacią Chronosa, nagr. A. Nostitz-Drzewieckiej;
- w Dryżynie - figura przydrożna z rzeźbą św. Jana Nepomucena z 1730 r.

4.2.5. Zabytki archeologiczne.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

W gminnej ewidencji zabytków Gminy Szlichtyngowa ujęte jest 171 kart adresowych zabytków archeologicznych. 12 z nich stanowią zabytki wpisane do rejestru zabytków. Znaczną liczbę (60) stanowią archiwalne stanowiska archeologiczne, czyli takie, które nie zostały zweryfikowane pozytywnie w trakcie powierzchniowych badań archeologicznych prowadzonych w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski w latach 80. XX w. oraz w trakcie późniejszych badań wykopaliskowych. Ponadto 5 z nich stanowią stanowiska archiwalne bez znanej lokalizacji w obrębie miejscowości. W przypadku gminy Szlichtyngowa są to tzw. znaleziska luźne z okresu neolitu w postaci siekierok lub innych narzędzi kamiennych.

Informację o zasobach archeologicznych omawianego regionu pochodzą z odkryć przedwojennych, które zostały zebrane przez Franza Pfützenreitera, z badań wykopaliskowych realizowanych przez prof. Zbigniewa Bagniewskiego (Uniwersytet Wrocławski), a także prospekcji terenowej w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski w latach 1979-81, 1984, realizowanej głównie przez archeologów związanych z ośrodkiem wrocławskim. Kolejne stanowiska zostały zaewidencjonowane w trakcie badań archeologicznych, które towarzyszyły inwestycjom publicznym (np. budowa kanalizacji sanitarnej na początku XXI w.).

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie Gminy Szlichtyngowa sięgają okresu mezolitu obejmującego początek holocenu - nowej ery geologicznej po ustąpieniu lądolodu (około 8 tys. lat p.n.e. do 4500 tys. lat p.n.e.) i koncentrują się one we wschodniej części omawianego terenu, na wydmach ulokowanych wzdłuż doliny Kopanicy (tzw. skupisko jędrzychowickie). Wczesne fazy następującego okresu archeologicznego (neolit) związane z kulturami ceramiki wstęgowej reprezentowane są głównie przez znaleziska luźne narzędzi kamiennych, które występują na terenie całej gminy. Terenowe ślady stałego osadnictwa wyróżniane są w późniejszych fazach neolitu i mają związek ze społecznościami kultury amfor kulistych (3100–2600 p.n.e.) i zlokalizowane są we wschodniej i południowo wschodniej części gminy. W rejonie Kowalewa zarejestrowano także ślady osadnictwa późno neolitycznego związanego z ugrupowaniami kultury ceramiki sznurowej.

Znacznie gorzej reprezentowane są okresy wczesnej i środkowej epoki brązu, co może mieć związek z niedostatecznym stanem badań archeologicznych lub bardzo długim przeżywaniem się kultur późno neolitycznych. Okres od środkowej epoki brązu do końca okresu halsztackiego, podobnie jak w innych częściach Zachodniej Polski, związany jest z kręgiem kultur popielnicowych (1400 – 400 p.n.e.), które na terenie Polski określa się zbiorczo mianem kultury łużyckiej. Większość stanowisk archeologicznych z tego okresu zostało

jednak rozpoznane przed II wojną światową i obecnie pozostaje niezwyfikowanych. Występują one wielocentrycznie i nie istnieje możliwość wytypowania centrum osadniczego. Niezbyt liczne, choć stosunkowo dobrze udokumentowane, jest osadnictwo społeczności kultury pomorskiej. Na uwagę zasługuje tu szczególnie zweryfikowane wykopaliskowo cmentarzysko Szlichtyngowa 9. Z młodszych faz epoki żelaza na uwagę zasługują dość liczne ślady obecności społeczności kultury przeworskiej z okresu lateńskiego i wpływów rzymskich. Znaczną wartość naukową przejawiają zgrupowania z tego okresu w Kowalewie, gdzie odnotowano ślady prądziejowego hutnictwa.

Znaczny rozwój osadnictwa w rejonie rozpoczyna się w okresie wczesnego średniowiecza i ma związek z przybyciem na te tereny Słowian. Niestety z uwagi na stan badań nie istnieje możliwość wyróżnienia faz tego rozwoju. Jedynym, potwierdzonym obiektem o funkcji obronnej jest grodzisko w Starych Drzewcach (stanowisko nr 1), co może sugerować rolniczy charakter osadnictwa w regionie. Natomiast dość licznie występujące ślady i punkt osadnicze, które zbiorczo zakwalifikowane zostały do okresu późnego średniowiecza i nowożytności mają związek ze stabilizacją sieci osadniczej, która trwa na tym obszarze do dziś. Cenne zasoby archeologiczne z wyżej wymienionych okresów oraz współczesności, należy wiązać z obiektami sakralnymi i rezydencjonalnymi.

4.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych.

Zagadnienia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego w obrębie działalności muzealnej regulują przepisy ustawy o muzeach z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 385), w której określono podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Ustawodawca wskazał, iż gmina jako podmiot tworzący lub przejmujący muzeum zobowiązana jest do zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum, zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom i sprawowania nadzoru nad muzeum. Na terenie gminy Szlichtyngowa brak jest muzeum o charakterze samorządowym. Jedyną jednostką gromadzącą pamiątki związane z przeszłością regionu w zakresie archeologii, etnografii, historii i historii sztuki z terenu m.in. gminy Szlichtyngowa jest Muzeum Ziemi Wschowskiej z siedzibą we Wschowie.

4.2.7. Dziedzictwo niematerialne.

Definicja dziedzictwa niematerialnego została określona w Konwencji UNESCO w Paryżu w 2003r., której zapisy Polska ratyfikowała w 2011r. Określono, że są to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa,

które są uznane za część dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Jest ono przekazywane z pokolenia na pokolenie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Tym samym dziedzictwo niematerialne obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- sztuki widowiskowe (spektakle, widowiska),
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne,
- wiedzę o przyrodzie i wszechświecie,
- umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Gmina Szlichtyngowa stanowi przestrzeń wielokulturową w wymiarze dziedzictwa przeszłości i zabytków. Obszar gminy oparty jest przede wszystkim o społeczności postmigracyjne. Przybyła tu ludność napływowa etnicznie polska z terenów dawnej Polski wschodniej, ale również grupy ludności z terenów Wielkopolski, wniosły do obecnego krajobrazu silny pierwiastek kulturowy, w postaci obyczajów religijnych, kultywowania świąt, tradycji rodzinnych.

4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze Gminy Szlichtyngowa nie występują pomniki historii i parki kulturowe, nie wpisano także żadnych obiektów na Listę Skarbów Dziedzictwa, występują natomiast pozostałe formy ochrony zabytków.

4.3.1. Rejestru zabytków.

Na terenie Gminy Szlichtyngowa znajduje się 33 zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków (Tabela nr 1). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim - rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Prowadzony jest odrębnie dla zabytków nieruchomych (księga A), zabytków ruchomych (księga B) i zabytków archeologicznych (księga C). Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru zabytków może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków wchodzących w skład tych układów lub zespołów zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków informację o wpisie zabytku nieruchomego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wpisy do rejestru zabytków są wolne od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie do rejestru zabytku ruchomego w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Zabytek wpisany do rejestru może zostać z niego skreślony, gdy uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych. Skreślenie z rejestru zabytków następuje z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy, na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Wojewódzki konserwator zabytków występuje z

wnioskiem o wykreślenie wpisu w księdze wieczystej na podstawie decyzji skreślającej zabytek. Informacja o skreśleniu z rejestru zabytków jest ogłaszana w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

4.3.2. Pomnik historii.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa, w drodze rozporządzenia, uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru zabytków lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Na terenie gminy Szlichtyngowa brak jest obecnie zabytków objętych tą formą ochrony.

4.3.3. Park kulturowy

Park kulturowy tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. O podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie oraz w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także obowiązujące zakazy i ograniczenia. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Na terenie gminy Szlichtyngowa brak jest zabytków objętych tą formą ochrony.

4.3.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzeniu i aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo przy wydawaniu

decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. W powyższych dokumentach określa się między innymi rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu, a także ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w planie. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Projekty i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawodawcę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26

maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niegodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r., poz. 56). Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków, jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie. Dodatkowo zgodnie z art. 77 ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków mogą otrzymać dotację na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, trybie określonym odrębnymi przepisami przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Gminna Ewidencja Zabytków Nieruchomych dla Gminy Szlichtyngowa została pozytywnie zaopiniowana przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dnia 18 maja 2022 r., a następnie przyjęta Zarządzeniem Burmistrza Miasta Szlichtyngowa. Przyjęte zmiany w ewidencji zabytków zostały jednocześnie wprowadzone do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Tym samym zawartość wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości została uzupełniona o informacje i zasób obiektów przyjętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, co oznacza, że obydwie ewidencje posiadają jednobrzmiące wykazy zabytków.

Gminna Ewidencja Zabytków Nieruchomych dla Gminy Szlichtyngowa zawiera 401 zabytków, w tym 33 wpisanych do rejestru zabytków. Pełen wykaz Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych dla Gminy Szlichtyngowa stanowi załącznik z tabelą nr 2.

5. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Celem prezentowanej analizy SWOT jest wskazanie uwarunkowań i tendencji w zakresie dziedzictwa kulturowego oraz cech gminy Szlichtyngowa, które mają istotne znaczenie dla realizacji niniejszego programu.

Analiza SWOT ochrony i opieki nad zabytkami Gminy Szlichtyngowa.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- duży zasób i różnorodność obiektów zabytkowych, - wielokulturowy charakter dziedzictwa kulturowego na terenie gminy, - obecność zabytków o dużym potencjale wykorzystania gospodarczego, - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, - występujące formy prawne ochrony przyrody, - atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny dla rozwoju turystyki, - niskie zanieczyszczenie powietrza, - brak uciążliwego przemysłu, - aktywna działalność Biblioteki Publicznej w zakresie inicjatyw związanych z zagospodarowaniem czasu dzieci i młodzieży, - korzystne połączenia komunikacyjne gminy z ościennymi miastami, - poprawiający się stan zabytków sakralnych i budynków użyteczności publicznej,	- niedostateczne rozpoznanie i wyeksponowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, - brak świadomości społecznej wartości zabytków, która skutkuje zaniedbaniami i dewastacją cennych obiektów, - słaba promocja na skalę zarówno lokalną jak i krajową oferty turystycznej gminy, - zaburzenie pierwotnego rozplanowania przestrzennego wsi poprzez wprowadzenie dysharmonizującej zabudowy, - niewystarczające działania związane z ochroną układów przestrzennych, - degradacja układów zieleni komponowanej dawnych parków pałacowych i dworskich, cmentarzy, - niska aktywność ludzi młodych w działaniach upowszechniających kulturę lokalną, - niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego,

- bogata flora i fauna, południowa część gminy znajduje się w obrębie chronionego krajobrazu Doliny Baryczy, - przebiegające przez gminę szlaki turystyczne piesze, rowerowe,	- niska świadomość możliwości wykorzystania dziedzictwa kulturowego do celów gospodarczych, - niewystarczające wykorzystanie walorów turystycznych gminy, - słabo rozwinięta baza turystyczna i wypoczynkowa oraz niewystarczająca informacja turystyczna.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- możliwość pozyskania środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej, - współpraca sąsiednich gmin np. poprzez wspólne inwestycje turystyczne: budowa tras turystycznych i szlaków z uwzględnieniem obiektów zabytkowych, - podniesienie poziomu życia ludzi, - dostęp do edukacji związanej z problematyką ochrony i opieki nad zabytkami oraz rozwojem turystycznym regionów, - wykorzystanie walorów przyrodniczych i zasobów kulturowych dla rozwoju turystyki, - kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych, - budzenie świadomości kulturowo-historycznej i ekologicznej mieszkańców gminy (montaż tablic informacyjnych przy zabytkach, informacja turystyczna, tworzenie ścieżek edukacyjnych, szlaków turystycznych i pieszo-rowerowych), - rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa, - zwiększenie środków w budżecie gminy na finansowanie prac przy zabytkach, - uwzględnienie problematyki z zakresu ochrony zabytków w dokumentach strategicznych i programowych gminy oraz w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,	- degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru, - niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych i ich otoczenia, - brak realnych zachęt dla prywatnych inwestycji w zabytki, - niewystarczający poziom realizacji planów zagospodarowania przestrzennego i rozwiązań programowych o charakterze wieloletnim, - niewystarczająca aktywność społeczna w zakresie rozwoju inicjatyw lokalnych, - niestabilność przepisów prawa, - brak perspektywicznego, spójnego i odpowiedzialnego modelu zarządzania dziedzictwem kulturowym oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych, - biurokratyzacja i formalizacja programów unijnych i rządowych, wiążąca się z trudnościami w zakresie aplikowania po środki oraz zniechęceniem niektórych podmiotów do ubiegania się o środki, - konieczność prefinansowania projektów unijnych, - brak środków w budżetach gmin, miast, powiatów,

- wzrost rangi aktywnego wypoczynku w kształtowaniu się nowego stylu życia i spędzania wolnego czasu, - rozwój działalności gospodarczej o charakterze turystycznym na bazie dziedzictwa kulturowego, - nadanie nowych funkcji dotychczas zaniedbanym, nieużytkowanym obiektom, - tworzenie produktów regionalnych tzw. marki regionu – miasta.	- wzrost kosztów renowacji i konserwacji zabytków, - brak promocji walorów przyrodniczo-turystycznych, - brak potencjalnych inwestorów, - niespójność przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków, - brak dostatecznego nadzoru nad remontami i przebudowami obiektów zabytkowych (niewpisanych do rejestru zabytków), - zanik wrażliwości na regionalne wartości zabytkowe w budownictwie prywatnym i publicznym, - małe zainteresowanie młodszych pokoleń dorobkiem kulturowym regionu.
---	---

6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.

Warunkiem realizacji założonych w Programie celów i zadań jest uwzględnienie w szczególności następujących działań:

- 1) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
- 2) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- 3) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- 4) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- 5) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
- 6) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów, wymaga przede wszystkim zmiany świadomości lokalnej, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, różnych podmiotów i instytucji, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów byli świadomi ich wartości, a przyczyni się to do poprawy stanu ich zachowania, a tym samym krajobrazu kulturowego regionu.

Celem strategicznym niniejszego programu jest zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju i kształtowania tożsamości gminy Szlichtyngowa.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy, za pomocą powyższej analizy SWOT, opracowano trzy priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa na lata 2022 – 2025, do których realizacji wyznaczono kierunki działań wraz z zadaniami. Zaplanowane działania osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem ma być wyeksponowanie wartości

dziedzictwa kulturowego i walorów turystycznych gminy, a także wzrost świadomości społecznej z posiadanych zasobów zabytkowych.

6.1. Priorytety programu.

PRIORYTET I Zahamowanie procesów degradacji zabytków i efektywne zarządzanie zabytkowym zasobem.

PRIORYTET II Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy jako element rozwoju społeczno-gospodarczego.

PRIORYTET III Budowanie tożsamości regionalnej poprzez edukację i popularyzację dziedzictwa kulturowego.

6.2. Kierunki działań i zadania programu.

Priorytet I		
Zahamowanie procesów degradacji zabytków i efektywne zarządzanie zabytkowym zasobem:		
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	ZADANIA:	PODMIOTY REALIZUJĄCE:
Poprawa stanu zachowania zabytków i zapobieganie zagrożeniom dla dziedzictwa kulturowego.	- wytypowanie niezagospodarowanych zabytków i ich rozpowszechnianie za pośrednictwem mediów i internetu, w celu adaptacji do nowej funkcji, - opracowanie szczegółowych ekspertyz technicznych i opracowanie wg niej projektów budowlanych poszczególnych cennych zabytków, - promowanie „dobrych praktyk” w zakresie zagospodarowania i użytkowania obiektów zabytkowych, - podnoszenie kompetencji pracowników jednostek samorządu terytorialnego odpowiedzialnych za ochronę zabytków przez udział w szkoleniach, - interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz przy obiektach zabytkowych we	- samorząd gminny, - wojewódzki konserwator zabytków, - instytucje kultury, - właściciele i użytkownicy obiektów i obszarów zabytkowych, - Straż Leśna, Policja,

	współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków, - współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie zagrożeń dla dziedzictwa archeologicznego wynikającego z działalności inwestycyjnej bądź niekontrolowanej działalności tzw. „poszukiwaczy skarbów”.	
Ochrona dziedzictwa kulturowego gminy i rozszerzanie zasobu zabytków.	- systematyczna aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków, - uzupełnianie informacji w kartach adresowych zabytków, - inicjowanie działań przy współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków zmierzających do wpisania do rejestru zabytków lub objęcia inną formą ochrony cennych obszarów lub obiektów zabytkowych.	- samorząd gminny, - wojewódzki konserwator zabytków,
Budowanie bazy informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego w gminie.	- rozpowszechnianie informacji o gminnej ewidencji zabytków, - zapoznanie mieszkańców z zagadnieniami dotyczącymi gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych, - rozpowszechnienie wiedzy o najcenniejszych zabytkach na terenie gminy, - nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności o ważnych odkryciach konserwatorskich, archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwego postępowania wobec dziedzictwa kulturowego, - udostępnienie informacji o zabytkach na stronie gminy.	- samorząd gminny,
Priorytet II Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy jako element rozwoju społeczno-gospodarczego:		
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	ZADANIA:	PODMIOTY REALIZUJĄCE

Dbłość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy gminy-uwzględnianie ochrony zabytków w dokumentach planistycznych	- aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego o strefy ochrony konserwatorskiej dla obszarów o wysokiej wartości środowiska kulturowego, - opracowywanie i aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie dla obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków i ich otoczenia), - uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego problematyki historycznego sąsiedztwa i form zabudowy tradycyjnej, - uwzględnianie ochrony zabytków przy planowaniu zadań inwestycyjnych gminy, - egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji), a także egzekwowanie nawiązania w nowych budynkach do lokalnych form i materiałów, - ujmowanie w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, zapisów o ochronie zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia oraz innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.	- samorząd gminny i powiatowy, - właściciele obiektów i obszarów zabytkowych,
Ochrona historycznych układów ruralistycznych wsi, w celu poprawy	- ochrona historycznych założeń przestrzennych, układu dróg, placów, podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych między zespołami zabytkowej zabudowy,	- samorząd gminny i powiatowy,

ładu przestrzennego gminy.	- wprowadzanie nowej zabudowy w zgodzie z historyczną kompozycją układu przestrzennego, gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy, - ochrona panoram oraz przedpoli widokowych poszczególnych obiektów, zespołów, założeń bądź układów, - konsekwentne stosowanie wytycznych konserwatorskich szczególnie na terenach objętych ochroną konserwatorską, strefą ochrony ekspozycji, strefą ochrony archeologicznej.	- wojewódzki konserwator zabytków,
Priorytet III Budowanie tożsamości regionalnej poprzez edukację i popularyzację dziedzictwa kulturowego:		
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	ZADANIA:	PODMIOTY REALIZUJĄCE
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym, budowanie świadomości społecznej o zabytkach i tożsamości regionalnej.	- opracowanie interaktywnej mapy gminy z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych, ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego, - opracowanie zintegrowanego systemu informacji wizualnej obejmującego zasoby i walory dziedzictwa kulturowego gminy, np. informacje o znanych postaciach zamieszkujących kiedyś tereny gminy, spis zabytków i stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy (zawierający krótki opis każdego z nich), - wspieranie badań naukowych nad zabytkami oraz historią regionu, - współpraca z lokalnymi mediami w celu promocji dziedzictwa kulturowego miasta i wsi	- samorząd gminny i powiatowy, - instytucje kultury, - kościoły i związki wyznaniowe,

	oraz upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami, - organizowanie szkoleń związanych z ochroną zabytków oraz udział w szkoleniach zewnętrznych (obejmujących szkolenia pracowników wszystkich szczebli administracji), - szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych zwłaszcza z tradycyjną sztuką budowlaną, - organizacja i wsparcie konkursów i wystaw związanych z popularyzacją wiedzy o zasobach dziedzictwa kulturowego gminy, - organizowanie i wspieranie konferencji i obchodów związanych z dziedzictwem kulturowym (w tym Europejskich Dni Dziedzictwa Narodowego), - promocja dobrych praktyk konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach oraz działań związanych z zagospodarowaniem terenów gminy o znaczeniu kulturowym, przyrodniczym, krajobrazowym, - upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie edukacji szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć, - wspieranie działalności organizacji społecznych oraz społecznych opiekunów zabytków.	
Kreowanie tożsamości oraz identyfikacji z dziedzictwem kulturowym.	- nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego, - wspieranie rozwoju lokalnych tradycji, - organizowanie imprez kulturalnych o charakterze lokalnym i regionalnym, - wspieranie lokalnych produktów, dawnych rzemiosł i technik budowlanych, organizowanie warsztatów dla dzieci i młodzieży,	- samorząd gminny i powiatowy, - instytucje kultury, - organizacje pożytku publicznego, - uczelnie,

Wzmożenie zaangażowania społecznego w zakresie opieki nad zabytkami.	- zachęcanie do wolontariatu na rzecz ochrony zabytków np. na rzecz dawnych cmentarzy lub zespołów parkowych, inicjowanie prac porządkowych – seminariów o tematyce zieleni komponowanej, - promowanie roli gminnego społecznego opiekuna zabytków poprzez organizowanie szkoleń i warsztatów dotyczących społecznej opieki nad zabytkami, - nagłaśnianie informacji o osobach zasłużonych dla ochrony zabytków w regionie i ich działalności na rzecz zabytków.	- samorząd gminny i powiatowy, - instytucje kultury, - organizacje pożytku publicznego,
Promocja dziedzictwa kulturowego gminy.	- opracowanie nowych szlaków turystycznych i ich promocja, - rozpowszechnianie informacji o zabytkach z terenu gminy poprzez druk folderów promocyjnych, wydawnictw, przewodników, internetu, itp., - utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury turystycznej, - stała aktualizacja informacji o zabytkach i uporządkowanie jej w formie czytelnej i dostępnej bazy, - organizacja imprez związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym, - wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych, - utworzenie systemu informacji o ofercie kulturalno – turystycznej gminy.	- samorząd gminny i powiatowy, - instytucje kultury, - organizacje pożytku publicznego,
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.	- poprawa dostępności do atrakcyjnych obiektów zabytkowych poprzez odpowiednie oznakowanie zabytków, dróg, szlaków, - oznakowanie zabytków wpisanych do rejestru poprzez umieszczenie tabliczek „zabytek chroniony prawem”, - propagowanie walorów turystycznych gminy oraz rozwinięcie informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów, - tworzenie szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych z wykorzystaniem walorów dziedzictwa kulturowego, - zachęcanie do uprawiania lokalnej turystyki.	- samorząd gminny i powiatowy, - instytucje kultury, - organizacje pożytku publicznego,

7. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Program będzie realizowany w środowisku ukształtowanym przez ustalenia w rządowych i regionalnych dokumentach planistycznych i strategicznych. Realizacja *Programu* zależna jest od sprawnej współpracy wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań.

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie *Programu* jest Burmistrz Miasta i Gminy Szlichtyngowa.

1.	Instrumenty prawne.	- uchwalanie i zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów zabytkowych będących własnością gminy, - wnioskowanie o objęcie innymi niż wpis do rejestru zabytków formami ochrony zabytków najcenniejszych kulturowo obszarów i obiektów, - włączanie zabytków do ewidencji, - wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków.
2.	Instrumenty finansowe.	- pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (m.in. dotacje z funduszy europejskich, krajowych, wojewódzkich), - ulgi przyznawane przy zakupie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, - zachęty finansowe - dotacje dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.
3.	Instrumenty koordynacji.	- realizacja zapisów programów opieki nad zabytkami szczebla powiatowego i wojewódzkiego, - współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, - współpraca z kościołami i związkami wyznaniowymi, - współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony dziedzictwa kulturowego, - współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
4.	Instrumenty społeczne.	- działania edukacyjne i promocyjne oraz nagradzanie działań związanych opieką nad zabytkami, - współdziałanie z organizacjami społecznymi i społecznymi opiekunami zabytków,

		- podejmowanie działań związanych z tworzeniem miejsc pracy związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, - prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy.
5.	Instrumenty kontrolne.	- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków; - ocena zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy; - analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego regionu.

8. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa, po zaopiniowaniu przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Miejskiej Szlichtyngowa, w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami co dwa lata Burmistrz Miasta i Gminy Szlichtyngowa będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie. Wykonanie takich sprawozdań, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać wykonanie zadań przyjętych do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz efektywność ich wykonania. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa realizowany będzie poprzez wykonywanie zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów prawnych, ekonomicznych oraz społecznych.

Dla priorytetu I – Zahamowanie procesów degradacji zabytków i efektywne zarządzanie zabytkowym zasobem, przyjmuje się m.in. następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa:

- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- liczba obiektów zabytkowych poddanych remontom, konserwacji, pracom zabezpieczającym przed zniszczeniem lub kradzieżą,
- zakres współpracy z właścicielami lub użytkownikami zabytków, stosowanych wsparć i zachęt,
- liczba szkoleń dla pracowników, właścicieli obiektów zabytkowych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- ilość obiektów włączonych lub wyłączonych z gminnej ewidencji zabytków oraz innych działań dotyczących aktualizacji gminnej ewidencji zabytków,
- ilość wniosków do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpis zabytków do rejestru lub objęcie inną formą ochroną prawną zabytków,
- liczba działań promujących i informujących o lokalnym dziedzictwie kulturowym.

Dla priorytetu II – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy jako element rozwoju społeczno-gospodarczego, przyjmuje się m.in. następujące wskaźniki

oceniające poziom realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa:

- ilość uchwalonych dokumentów planistycznych z uwzględnieniem ochrony dziedzictwa kulturowego,
- liczba aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami,
- zakres aktualizacji Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego,
- poziom ujmowania zapisów o ochronie zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków w decyzjach dotyczących zagospodarowania przestrzennego gminy.

Dla priorytetu III – Budowanie tożsamości regionalnej poprzez edukację i popularyzację dziedzictwa kulturowego, przyjmuje się m.in. następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Szlichtyngowa:

- liczba przeprowadzonych konkursów promujących dziedzictwo kulturowe w regionie,
- ilość szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- liczba imprez kulturalnych,
- działania promujące lokalne produkty i tradycje,
- stosowane działania zachęcające do wolontariatu na rzecz ochrony zabytków,
- liczba opracowanych i wydanych publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy,
- ilość wydanych artykułów w lokalnej prasie dotyczących zagadnień związanych z zabytkami,
- ilość wspólnych działań podjętych z placówkami edukacyjnymi, stowarzyszeniami i innymi organizacjami,
- ilość oznaczonych obiektów zabytkowych, dróg, tras turystycznych,
- ilość umieszczonych tablic zawierających krótką informację na temat historii obiektu,
- ilość umieszczonych tabliczek „zabytek chroniony prawem” na obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Tak określone wyznaczniki realizacji *Programu* pozwolą na ocenę jego efektywności wdrażania i przyczynią się do realnego wdrożenia jego założeń w praktyczne działanie.

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Podstawowym źródłem finansowania zabytków w Polsce są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów poszczególnych samorządów. Finansowanie zabytków z tych źródeł odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Dysponentami powyższych środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organ stanowiący - gminy, powiatu, samorządu województwa,

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu. W art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określono szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- 1) Sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- 2) Przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- 3) Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- 4) Opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- 5) Wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- 6) Sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- 7) Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- 8) Stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- 9) Odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,

- 10) Odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- 11) Odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- 12) Modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- 13) Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- 14) Uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- 15) Działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- 16) Zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15,
- 17) Zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja udzielana jest zazwyczaj w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- 1) Zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- 2) Wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- 3) Stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, przyznawane ze środków w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, realizowane są głównie w ramach programu Dziedzictwo kulturowe priorytet Ochrona zabytków. W ramach programu Dziedzictwo kulturowe realizowane są następujące priorytety:

- 1) Ochrona zabytków, w ramach którego są dofinansowywane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,

- 2) Wspieranie działań muzealnych, mający na celu wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami, księgozbiorami,
- 3) Kultura ludowa i tradycyjna, w ramach którego wspiera się najwartościowsze zjawiska z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej,
- 4) Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą, mający na celu poprawę stanu zachowania i wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,
- 5) Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego, w ramach którego można ubiegać się o dofinansowanie zadań związanych z digitalizacją zasobów kultury i dziedzictwa narodowego, ich udostępnianiem i przechowywaniem zasobów cyfrowych,
- 6) Ochrona zabytków archeologicznych, w ramach którego dofinansowywane są wskazane zadania wspierające ochronę dziedzictwa archeologicznego,
- 7) Miejsca Pamięci Narodowej, mającym na celu wspieranie samorządów w zapewnieniu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje ponadto dotacje na badania archeologiczne, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo, prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego. Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzająca realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań. Zasady udzielania określone zostały w art. 82a i 82b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

Wsparcie dla zadań z zakresu opieki nad zabytkami udzielane jest również przez:

- 1) Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- 2) Województwo Lubuskie,
- 3) Fundusz Kościelny.

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również

przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej. W zakresie środków pochodzących z Unii Europejskiej są to przede wszystkim fundusze strukturalne, m.in. Regionalne Programy Operacyjne, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, programy regionalne, adresowane do konkretnych regionów kraju oraz programy wspólnotowe adresowane bezpośrednio do sektora kultury i inicjatywy wspólnotowe.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

1) Źródła krajowe:

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- dotacje gminne,
- dotacje wojewódzkie i powiatowe,
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji,
- fundusz kościelny,
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

2) Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła poza unijne,
- Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

10. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Jednym z obowiązków jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego, w zakresie ochrony zabytków, powinno być coroczne przyznawanie w uchwale budżetowej wysokości środków finansowych przeznaczonych na dotacje celowe dla prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze gminy. Stanowi o tym art. 81 ust 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami należy do zadań własnych gminy. Przyznawanie powyższych dotacji ma na celu wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla zapewnienia właściwej ochrony oraz konserwacji zabytków. O dotacje może ubiegać się każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na wzmiankowane prace przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, określa odpowiednia uchwała, która może zostać podjęta przez Radę Gminy Szlichtyngowa oraz stosowne Zarządzenie Burmistrza Miasta i Gminy Szlichtyngowa wraz z załącznikami stanowiącymi wzory dokumentów i regulaminu komisji udzielającej dotacji na wyżej wymienione prace przy zabytku wpisanym do rejestru. Rada Gminy Szlichtyngowa określi corocznie w uchwale budżetowej wysokość środków przeznaczonych na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru, a także ustali harmonogram zadań wytyczonych w niniejszym programie opieki nad zabytkami.

11. ANEKSY.**SPIS ZAŁĄCZNIKÓW:**

1. Tabela nr 1: wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru.
2. Tabela nr 2: wykaz zabytków ujętych gminnej ewidencji zabytków.
3. Tabela nr 3: wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela nr 1. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków - gmina Szlichtyngowa.

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Gmina	Adres	Numer	Data
1.	Stodoła dworska	DRYŻYNA	Szlichtyngowa		709/1607 A	15.02.1965
2.	Kościół filialny pw. św. Jadwigi	GOLA	Szlichtyngowa		L-486/A 1042/240	03.04.1961
3.	Dzwonnica kościelna	GOLA	Szlichtyngowa		1609	15.03.1965
4.	Szkoła podstawowa	GOLA	Szlichtyngowa		1610	15.03.1965
5.	Wiatrak	GOLA	Szlichtyngowa		1611	15.03.1965
6.	Dwór	GOLA	Szlichtyngowa		1602	15.02.1965
7.	Cmentarz żydowski	GÓRCZYNA	Szlichtyngowa		1156/A	28.11.1989
8.	Kościół ewangelicki ob. Rzymsko- katolicki filialny pw. bł. Jana z Dukli	JĘDRZYCHO WICE	Szlichtyngowa		L-492/A 695/130/ A	31.07.1958
9.	Zespół dworski: dwór wraz z parkiem	JĘDRZYCHO WICE	Szlichtyngowa		1006/A	27.06.1986
10.	Spichlerz z 1880 r. /na terenie zespołu pałacowo- folwarcznego /	JĘDRZYCHO WICE	Szlichtyngowa		1441/A	09.08.1993

11.	Zespół dworski: pałac, oficyna, park	JĘDRZYCHO WICE	Szlichtyngowa		684/601A	20.06.1963
12.	Pałac	JĘDRZYCHO WICE	Szlichtyngowa		699/244/A	03.04.1961
13.	Były zajazd - dom obecnie nr 63 (dawniej nr 76)	JĘDRZYCHO WICE	Szlichtyngowa		712/1615	15.03.1965
14.	Powozownia (nr 8e)	JĘDRZYCHO WICE	Szlichtyngowa		992/A	28.11.1985
15.	zagroda nr 47 (chata i stodoła)	KOWALEWO	Szlichtyngowa		715/1618/A	15.03.1965
16.	Kościół	STARE DRZEWCE	Szlichtyngowa		1041/129	31.07.1958
17.	Układ przestrzenny i zespół budowlany podwórza folwarcznego, w tym budynek spichlerza oraz park krajobrazowy	STARE DRZEWCE	Szlichtyngowa		1489	07.03.1994
18.	Dwór	STARE DRZEWCE	Szlichtyngowa		1043/614 A 614	20.06.1963 15.02.1965
19.	Wiatrak z 1757 r.	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa		1023	11.08.1987
20.	Zespół budowlany i	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa		1169	21.05.1990

	założenie urbanistyczne.					
21.	Dom mieszkalny	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa	Rynek 11	810/1643	15.03.1965
22.	Dom mieszkalny	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa	Rynek 13	811/1644	15.03.1965
23.	Dom mieszkalny	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa	Rynek 19	812/1635	15.03.1965
24.	Dom mieszkalny	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa	Rynek 20	813/1636	15.03.1965
25.	Dom mieszkalny	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa	Rynek 36	814/1637	15.03.1965
26.	Dom mieszkalny	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa	Rynek 37	815/1638	15.03.1965
27.	Dom mieszkalny	SZLICHTYNGOWA	Szlichtyngowa	Rynek 7	L-198/A(d.809/1642)	15.03.1965
28.	Dom nr 6 dawniej 3	WYSZANÓW	Szlichtyngowa		722/1653	15.03.1965
29.	Budynek bramny z 1907 r. nr 16	WYSZANÓW	Szlichtyngowa		1488	04.03.1994
30.	Kościół ruina	WYSZANÓW	Szlichtyngowa		720/1634	15.03.1965
31.	Kościół pw.św. Magdaleny	ZAMYŚLÓW	Szlichtyngowa		692/126	31.07.1958
32.	Pałac	ZAMYŚLÓW	Szlichtyngowa		682/619	15.02.1965
33.	Pałac	ZAMYŚLÓW	Szlichtyngowa		704/619	20.06.1963
34.	spichlerz dworski	ZAMYŚLÓW	Szlichtyngowa		706/1604	15.03.1965

Tabela nr 2. Wykaz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków - gmina Szlichtyngowa.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	ulica	nr domu
1	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Zespół budowlany i założenie urbanistyczne wraz z otoczeniem		
2	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Kościół par.p.w.Podwyższenia Krzyża Św.</i>		
3	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dzwonnica kościelna		
4	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Wiatrak-koźlak	przy dr. do Głogowa	
5	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Browarowa	7
6	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Przedszkole Państwowe	Daszyńskiego	14a i 14b
7	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Szkoła Podstawowa	Daszyńskiego	16
8	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	1
9	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	2
10	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	4
11	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	5
12	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	6
13	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	9
14	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	11
15	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Daszyńskiego</i>	<i>13</i>
16	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Daszyńskiego</i>	<i>15</i>
17.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	17
18	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Daszyńskiego	29
19	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Nawierzchnia (kostka brukowa)	Dworcowa	

20	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Budynek gospodarczy przy dworcu	Dworcowa	
21	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Mleczarnia:	Dworcowa	1
22	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Dworcowa	3
23	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Dworcowa	5
24	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom (Ośrodek Zdrowia)	Dworcowa	6
25	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Dworcowa	8
26	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Dworcowa	10
27	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Dworcowa	12
28	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Dworcowa	14
29	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	3
30	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	5
31	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	6
32	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	8
33	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	10
34	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	12
35	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	14
36	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	16
37	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	24
38	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	26
39	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	28
40	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Głogowska	30
41	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Stacja transformatorowa	Leśna	
42	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Ogrodowa	1
43	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Ogrodowa	2
44	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Ogrodowa	20
45	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Młyn	Połna	1
46	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Pułaskiego	2
47	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Pułaskiego	3

48	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Pułaskiego	4
49	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Pułaskiego	5
50	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Pułaskiego	7
51	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Pułaskiego	9
52	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Urząd Miasta i Gminy	Rynek	1
53	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom (Posterunek Policji)	Rynek	2
54	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>3/4</i>
55	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	5
56	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	6
57	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>7</i>
58	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	8
59	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	9
60	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	10
61	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>11</i>
62	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	12
63	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom (nie istnieje)</i>	<i>Rynek</i>	<i>13</i>
64	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	14
65	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>15</i>
66	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	16
67	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>17</i>
68	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>19</i>
69	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>20</i>
70	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	26
71	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	27
72	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Plebania	Rynek	28
73	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	29
74	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	30
75	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	31
76	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Pocztą / Dom	Rynek	32
77	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	34

78	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Rynek	35
79	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>36</i>
80	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Rynek</i>	<i>37</i>
81	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	1
82	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	2
83	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	3
84	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	5
85	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	6
86	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	7
87	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	9
88	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	12
89	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	13
90	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Wolności</i>	<i>15</i>
91	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	17
92	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	18
93	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	19
94	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	20
95	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	21
96	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	<i>Dom</i>	<i>Wolności</i>	<i>22</i>
97	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	23
98	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	25
99	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	27
100	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	29
101	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wolności	37
102	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wschowska	1
103	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa	Dom	Wschowska	2
104	Szlichtyngowa	Dryżyna	Figura przydrożna z rzeźbą św. Wawrzyńca		
105	Szlichtyngowa	Dryżyna	Figura przydrożna z rzeźbą św. Jana Nepomucena		

106	Szlichtyngowa	Dryżyna	Kapliczka z Chrystusem na krzyżu		
107	Szlichtyngowa	Dryżyna	Kapliczka z figura MB Niepokalanej		
108	Szlichtyngowa	Dryżyna	Kapliczka z figurą Matkii Bożej		
109	Szlichtyngowa	Dryżyna	Cmentarz (dawny)	przy wiadukcie, poza zabudową wsi	
110	Szlichtyngowa	Dryżyna	Budynek gospodarczy z 2 figurami przydrożnymi		
111	Szlichtyngowa	Dryżyna	Świetlica		
112	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom Nauczyciela (d.budynek szkoły)		
113	Szlichtyngowa	Dryżyna	Stodoła		
114	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		
115	Szlichtyngowa	Dryżyna	Budynek mieszkalny		9
116	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		11
117	Szlichtyngowa	Dryżyna	Budynek mieszkalny		18
118	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		19
119	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		20/21
120	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		25/26
121	Szlichtyngowa	Dryżyna	Budynek mieszkalny		38
122	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		40
123	Szlichtyngowa	Dryżyna	Ogrodzenie		42
124	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		46

125	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		51
126	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		54
127	Szlichtyngowa	Dryżyna	Dom		63
128	Szlichtyngowa	Gola	Układ ruralistyczny		
129	Szlichtyngowa	Gola	Kościół fil.p.w.św.Jadwigi		
130	Szlichtyngowa	Gola	Dzwonnica przy kościół fil.		
131	Szlichtyngowa	Gola	Historyczne otoczenie kościoła		
132	Szlichtyngowa	Gola	Cmentarz (d.ewangelicki)	poza wsią,wśród pól	
133	Szlichtyngowa	Gola	Cmentarz przykościelny	wokół kościół	
134	Szlichtyngowa	Gola	Wiatrak		
135	Szlichtyngowa	Gola	Wiatrak		
136	Szlichtyngowa	Gola	Kapliczka I		24
137	Szlichtyngowa	Gola	Kapliczka II		79
138	Szlichtyngowa	Gola	Krzyż przydrożny		60
139	Szlichtyngowa	Gola	Dwór		
140	Szlichtyngowa	Gola	Szkoła		26(d.25)
141	Szlichtyngowa	Gola	Budynek mieszkalno- gospodarczy I	przy szkole	
142	Szlichtyngowa	Gola	Budynek mieszkalno- gospodarczy II	przy szkole	
143	Szlichtyngowa	Gola	Dom		25
144	Szlichtyngowa	Gola	Budynek mieszkalny		29
145	Szlichtyngowa	Gola	Budynek mieszkalny		61

146	Szlichtyngowa	Gola	Budynek mieszkalny		65
147	Szlichtyngowa	Gola	Budynek mieszkalny		71
148	Szlichtyngowa	Gola	Budynek mieszkalny		73
149	Szlichtyngowa	Górczyna	Cmentarz żydowski	na skraju mł. lasu, poł.-wsch. od cm. ewang.	
150	Szlichtyngowa	Górczyna	Cmentarz (d. ewangelicki)	na skraju lasu, poł.-wsch. od wsi	
151	Szlichtyngowa	Górczyna	Folwark: (podwórze I)		
152	Szlichtyngowa	Górczyna	Budynek inwentarski /2/		
153	Szlichtyngowa	Górczyna	Obora /3/		
154	Szlichtyngowa	Górczyna	Biura (d. dom mieszkalny) /4/		
155	Szlichtyngowa	Górczyna	Dom mieszkalny /9/		2
156	Szlichtyngowa	Górczyna	Dom mieszkalny /8/		47
157	Szlichtyngowa	Górczyna	Dom mieszkalny i biura /6/		49
158	Szlichtyngowa	Górczyna	Stodoła /11/		
159	Szlichtyngowa	Górczyna	Magazyn (d. kuźnia i stelmacharnia) /12/		
160	Szlichtyngowa	Górczyna	Spichlerz /13/		
161	Szlichtyngowa	Górczyna	Warsztaty (d. stajnia i obora) /15/		

162	Szlichtyngowa	Górczyna	Dom mieszkalny /16/		
163	Szlichtyngowa	Górczyna	Stajnia /17/		
164	Szlichtyngowa	Górczyna	Hydrofornia /18/		
165	Szlichtyngowa	Górczyna	Magazyn (d.dom mieszkalny, rządówka) /19/		54
166	Szlichtyngowa	Górczyna	Wiata /20/		
167	Szlichtyngowa	Górczyna	Folwark: (podwórze II)		
168	Szlichtyngowa	Górczyna	Obora /1/		
169	Szlichtyngowa	Górczyna	Stodoła /2/		
170	Szlichtyngowa	Górczyna	Dom mieszkalny /3/		
171	Szlichtyngowa	Górczyna	Dom mieszkalny		2
172	Szlichtyngowa	Górczyna	Budynek mieszkalny		10
173	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Układ ruralistyczny		
174	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Kościół fil.p.w.bł.Jana z Dukli		
175	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Historyczne otoczenie kościoła		
176	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Cmentarz komunalny rzym.- katolicki	na skraju wsi	
177	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	<i>Wiatrak</i>		
178	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Zespół dworski:		
179	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Pałac /1/		
180	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Brama wjazdowa do pałacu		
181	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Ogrodzenia pałacu		

182	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Park		
183	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Oficyna pałacowa /2/		
184	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Oficyna /3/		
185	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Magazyn (d.oficyna) /4/		
186	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Wozownia, stajnia i mieszkanie /10/		
187	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Spichlerz pałacowy /5/		
188	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Stodoła /6/		
189	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Dom mieszkalny /8/		8c
190	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Oficyna dworska		8e
191	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Owczarnia (d.żrebięciarnia i magazyn) /11/		
192	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Budynek gospodarczy /13/		
193	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Park		
194	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Folwark:		
195	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Dwór /1/		29
196	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Budynki inwentarsko- gospodarcze /2/		
197	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Stajnia /3/		
198	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Magazyn /4,5/		
199	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Stodoła /6/		
200	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Magazyn (d.chlewnia) /7/		
201	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Obora /8/		
202	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Wieża ciśnień /9/		
203	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Garaże /11/		

204	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Dom mieszkalny /15/		22
205	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Dom mieszkalny /13/		29e
206	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Dom mieszkalny /14/		29f
207	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Wiata /16/		
208	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Waga /17/		
209	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Stodoła przy zagrodzie		6
210	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Budynek gospodarczy		8d
211	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Dom		10
212	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Dom		34
213	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Budynek inwentarski		35
214	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Zajazd (dawny) tzw. "Bonanza"		63 (d.76)
215	Szlichtyngowa	Jędrzychowice	Powozownia		
216	Szlichtyngowa	Kowalewo	Cmentarz (d.ewangelicki)	poza wsią, na poł. od szosy Jędrz.- Łękanów	
217	Szlichtyngowa	Kowalewo	Szkoła		
218	Szlichtyngowa	Kowalewo	Zespół folwarczny:		3 i 3a
219	Szlichtyngowa	Kowalewo	Dom mieszkalny /1/		
220	Szlichtyngowa	Kowalewo	Dom mieszkalny /2/		
221	Szlichtyngowa	Kowalewo	Budynek gospodarczy /3/		
222	Szlichtyngowa	Kowalewo	Budynek gospodarczy /4/		

223	Szlichtyngowa	Kowalewo	Owczarnia /5/		
224	Szlichtyngowa	Kowalewo	Stodoła /6/		
225	Szlichtyngowa	Kowalewo	Budynek gospodarczy /9/		
226	Szlichtyngowa	Kowalewo	Owczarnia /12/		
227	Szlichtyngowa	Kowalewo	Dom		2
228	Szlichtyngowa	Kowalewo	Dom		6
229	Szlichtyngowa	Kowalewo	Budynek mieszkalny i gospodarczy		15
230	Szlichtyngowa	Kowalewo	Dom		32
231	Szlichtyngowa	Kowalewo	Dom (nie istnieje)		47
232	Szlichtyngowa	Kowalewo	Stodoła w zagrodzie (nie istnieje)		47
233	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Kapliczka		
234	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek poczty		65
235	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Dworzec kolejowy		
236	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Budynek nastawni kolejowej		
237	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Trafostacja		
238	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Budynek leśniczówki		
239	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Dom		1
240	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Dom		4
241	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Stodoła w zagrodzie		9
242	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Stodoła w zagrodzie		11
243	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Dom		30
244	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Dom		32

245	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		35
246	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Stodoła w zagrodzie		38
247	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Budynek gospodarczy i mur w zagrodzie		39
248	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Budynek gospodarczy I w zagrodzie		41
249	Szlichtyngowa	Nowe Drzewce	Budynek gospodarczy II w zagrodzie		41
250	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Kościół fil.p.w.bł.Szymona z Lipnicy		
251	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Historyczne otoczenie kościoła		
252	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Cmentarz (d.ewangelicki)	na półn.od wsi	
253	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Plebania		44
254	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stodoła k.plebani		
255	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Kapliczka		
256	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Słup z Matką Boską Immaculata		
257	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Układ przestrzenny i zespół budowlany podwórza folwarcznego		
258	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dwór		
259	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Park krajobrazowy		

260	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Spichlerz folwarczny		
261	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Gorzelnia folwarczna		
262	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Obora folwarczna		
263	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stajnia i obora folwarczna		
264	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Magazyn i mieszkanie		
265	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stodoła folwarczna		
266	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom mieszkalny (d.szkoła)		
267	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Świetlica wiejska		
268	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Trafostacja		
269	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Ruiny cegielni		
270	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		1a
271	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stodoła w zagrodzie		1a
272	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		2
273	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		2
274	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		4
275	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stodoła w zagrodzie		4
276	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		6
277	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		7
278	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		10
279	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynki w zagrodzie		11
280	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		12

281	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		14
282	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		15
283	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		19
284	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		19
285	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		20
286	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek mieszkalno-gospodarczy		22
287	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek mieszkalny		23
288	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek mieszkalny		28
289	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		28
290	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		30
291	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		31
292	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Lamus w zagrodzie		32
293	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Straż pożarna		35
294	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		36
295	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Obora w zagrodzie		37
296	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		38
297	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		39
298	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		39

299	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek mieszkalny		43
300	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stodoła w zagrodzie		45
301	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Restauracja (d. budynek mieszkalny)		47
302	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		50
303	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		53
304	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		58
305	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		58
306	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Lamus koło domu		58
307	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom II		58
308	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		64
309	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		66
310	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		68
311	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		78
312	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		79
313	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		83
314	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		84
315	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		85
316	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		87
317	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		87
318	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Lamus w zagrodzie		87
319	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom w zespole folwarcznym		91f
320	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		93

321	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stodoła i obora w zagrodzie		93
322	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		96
323	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		98
324	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		99
325	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek mieszkalno-gospodarczy		101
326	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		103
327	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		104
328	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		106
329	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy I w zagrodzie		107
330	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Stodoła w zagrodzie		107
331	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy II w zagrodzie		107
332	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy III w zagrodzie		107
333	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		108
334	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		113
335	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Budynek gospodarczy w zagrodzie		113
336	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		115
337	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		118
338	Szlichtyngowa	Stare Drzewce	Dom		119

339	Szlichtyngowa	Wyszanów	Ruina kościoła p.w.św.Michała	centrum wsi	
340	Szlichtyngowa	Wyszanów	Historyczne otoczenie kościoła		
341	Szlichtyngowa	Wyszanów	Cmentarz (d.ewangelicki)	przy ruinach kościoła	
342	Szlichtyngowa	Wyszanów	Cmentarz (d.ewangelicki)	przy gł. drodze wiejskiej	
343	Szlichtyngowa	Wyszanów	Mauzoleum neogotyckie		
344	Szlichtyngowa	Wyszanów	Mauzoleum właścicieli majątku rodu Gilka-Bötzow		
345	Szlichtyngowa	Wyszanów	Park podworski		dz. 107/2
346	Szlichtyngowa	Wyszanów	Folwark:		
347	Szlichtyngowa	Wyszanów	Budynek bramny, oficyna /1/		16
348	Szlichtyngowa	Wyszanów	Ogrodzenie budynku bramnego		
349	Szlichtyngowa	Wyszanów	Magazyn (d. stajnia) /2/		
350	Szlichtyngowa	Wyszanów	Wiata (d. magazyn) /3/		
351	Szlichtyngowa	Wyszanów	Biura (d. dom mieszkalny) /4/		
352	Szlichtyngowa	Wyszanów	Spichlerz /5/		
353	Szlichtyngowa	Wyszanów	Magazyn /7/		
354	Szlichtyngowa	Wyszanów	Magazyn /8/		
355	Szlichtyngowa	Wyszanów	Biura /9/		
356	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom mieszkalny /11/		6

357	Szlichtyngowa	Wyszanów	Klub RUCH-u (d.dom mieszkalny) /10/		12
358	Szlichtyngowa	Wyszanów	Magazyn /12/		
359	Szlichtyngowa	Wyszanów	Szalet przy szkole		
360	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		6 (d.3)
361	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		24
362	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		25
363	Szlichtyngowa	Wyszanów	Gołębnik		25
364	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		26
365	Szlichtyngowa	Wyszanów	Obora w zagrodzie		26
366	Szlichtyngowa	Wyszanów	Stodoła w zagrodzie		26
367	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		28
368	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		35
369	Szlichtyngowa	Wyszanów	Budynek mieszkalny		36
370	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		38
371	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		39
372	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		40
373	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		42
374	Szlichtyngowa	Wyszanów	Dom		45
375	Szlichtyngowa	Wyszanów	Budynek mieszkalny		53
376	Szlichtyngowa	Wyszanów	Budynek mieszkalny		55
377	Szlichtyngowa	Wyszanów	Budynek mieszkalny		63
378	Szlichtyngowa	Zamysłów	Układ ruralistyczny		
379	Szlichtyngowa	Zamysłów	Kościół par. p.w.sw. Marii Magdaleny		

380	Szlichtyngowa	Zamysłów	Ogrodzenie kościoła z bramka i furtami		
381	Szlichtyngowa	Zamysłów	Historyczne otoczenie kościoła		
382	Szlichtyngowa	Zamysłów	Plebania		
383	Szlichtyngowa	Zamysłów	Kapliczka z figurka św. Jana Nepomucena		
384	Szlichtyngowa	Zamysłów	Krzyż przydrożny	koło kościoła	
385	Szlichtyngowa	Zamysłów	Park krajobrazowy		
386	Szlichtyngowa	Zamysłów	Pompa	koło starej plebani	
387	Szlichtyngowa	Zamysłów	Folwark:		
388	Szlichtyngowa	Zamysłów	Dwór /1/		
389	Szlichtyngowa	Zamysłów	Dom mieszkalny /4/		49
390	Szlichtyngowa	Zamysłów	Dom mieszkalny /2/		50
391	Szlichtyngowa	Zamysłów	Dom mieszkalny /5/		51
392	Szlichtyngowa	Zamysłów	Dom mieszkalny /14/		55
393	Szlichtyngowa	Zamysłów	Obora /6/		
394	Szlichtyngowa	Zamysłów	Stodoła /7/		
395	Szlichtyngowa	Zamysłów	Chlewnia (d. stodoła) /9/		
396	Szlichtyngowa	Zamysłów	<i>Spichlerz dworski (nie istnieje).</i>		
397	Szlichtyngowa	Zamysłów	Stajnia ob. Magazyn/10/		
398	Szlichtyngowa	Zamysłów	Kuźnia /12/		

399	Szlichtyngowa	Zamysłów	Magazyn (d. stajnia)		
400	Szlichtyngowa	Zamysłów	Stodoła w zagrodzie		40
401	Szlichtyngowa	Zamysłów	Dom		73

Tabela nr 3. Spis stanowisk archeologicznych z terenu Gminy Szlichtyngowa ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

	miejsowość	stanowisko	nr na obszarze AZP	obszar AZP	funkcja	chronologia
1.	Nowe Drzewce	Nowe Drzewce, st. 1	7	65-20	ślad osadniczy	pradzieje
2.	Łysiny/ Stare Drzewce	Łysiny, st. 9	20	65-21	ślad osadniczy	WŚ
3.	Stare Drzewce	Stare Drzewce, st. 3	29	65-21	znalezisko luźne	neolit
4.	Gola	Gola, st. 2	15	66-20	osada	PŚ
5.	Gola	Gola, st. 3	16	66-20	osada	PŚ
6.	Stare Drzewce	Stare Drzewce, st. 11	17	66-20	ślad osadniczy ślad osadniczy	Ha/Lt pradzieje
7.	Nowe Drzewce	Nowe Drzewce, st. 2	18	66-20	osada	PS
8.	Nowe Drzewce	Nowe Drzewce, st. 3	19	66-20	ślad osadniczy	pradzieje
9.	Stare Drzewce	Stare Drzewce, st. 4	1	66-21	grodzisko	WŚ
10.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 24	4	66-21	obozowisko ślad osadniczy	EK mezolit

11.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 23	5	66-21	znalezisko luźne	neolit
12.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 54	6	66-21	znalezisko luźne	neolit
13.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 55	7	66-21	znalezisko luźne	neolit
14.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 56	8	66-21	znalezisko luźne	neolit
15.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 50	9	66-21	osada	WŚ
16.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 51	10	66-21	osada śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy osada	Lt pradzieje WŚ Ha Lt
17.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 4	11	66-21	śląd osadniczy	PŚ
18.	Stare Drzewce	Stare Dzewce, st. 9	12	66-21	osada	PŚ
19.	Stare Drzewce	Stare Dzewce, st. 10	13	66-21	śląd osadniczy	PŚ
20.	Stare Drzewce	Stare Dzewce, st. 8	14	66-21	osada	PŚ
21.	Stare Drzewce	Stare Dzewce, st. 7	15	66-21	śląd osadniczy	PŚ
22.	Stare Drzewce	Stare Dzewce, st. 6	16	66-21	osada	PŚ
23.	Stare Drzewce	Stare Dzewce, st. 5	17	66-21	osada	WŚ/PŚ

24.	Zamysłów	Zamysłów, st. 14	25	66-21	śląd osadniczy śląd osadniczy osada śląd osadniczy	neolit ? WŚ PŚ pradzieje
25.	Zamysłów	Zamysłów, st. 15	26	66-21	osada osada śląd osadniczy śląd osadniczy	neolit Lt pradzieje PŚ
26.	Zamysłów	Zamysłów, st. 16	27	66-21	osada	PŚ
27.	Zamysłów	Zamysłów, st. 17	28	66-21	osada	PŚ
28.	Zamysłów	Zamysłów, st. 18	29	66-21	osada	PŚ
29.	Zamysłów	Zamysłów, st. 19	30	66-21	śląd osadniczy	PŚ
30.	Zamysłów	Zamysłów, st. 20	31	66-21	osada	PŚ
31.	Zamysłów	Zamysłów, st. 21	32	66-21	osada	PŚ
32.	Jędrzychowice	Jędrzychowice, st. 53	33	66-21	śląd osadniczy	EK
33.	Zamysłów	Zamysłów, st. 1	34	66-21	znalezisko luźne	neolit
34.	Zamysłów	Zamysłów, st. 2	35	66-21	znalezisko luźne	neolit
35.	Zamysłów	Zamysłów, st. 3	36	66-21	śląd osadniczy	ŚR

36.	Zamysłów	Zamysłów, st. 7	37	66-21	śląd osadniczy	neolit
37.	Zamysłów	Zamysłów, st. 8	38	66-21	śląd osadniczy	EB
38.	Zamysłów	Zamysłów, st. 10	39	66-21	śląd osadniczy	WŚ
39.	Zamysłów	Zamysłów, st. 11	40	66-21	śląd osadniczy	ŚR
40.	Zamysłów	Zamysłów, st. 12	41	66-21	śląd osadniczy	WŚ
41.	Gola	Gola, st. 4	43	66-21	miejsce po kościele ewangelickim	1902 r.
42.	Stare Drzewce	Stare Drzewce, st. 11	44	66-21	miejsce po pałacu	XIX w.
43.	Kowalewo	Siedlnica, st. 5	5	66-22	obozowisko	mezolit
44.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 47	31	66-22	obozowisko punkt osadniczy	mezolit pradzieje
45.	Jędrzychowice	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 45	33	66-22	osada osada śląd osadniczy śląd osadniczy	OWR pradzieje NŻ
46.	Jędrzychowice	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 46	34	66-22	śląd osadniczy osada osada	neolit ? OWR ? Pradzieje
47.	Kowalewo/ Siedlnica	Siedlnica, st. 24	80	66-22	obozowisko	mezolit

48.	Kowalewo/ Siciny	Siedlnica, st. 25	81	66-22	obozowisko	mezolit
49.	Kowalewo	Siedlnica, st. 28	83	66-22	osada osada	OWR WŚ
50.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 1	85	66-22	obozowisko	mezolit
51.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 2	86	66-22	obozowisko	mezolit
52.	Gola	Gola, st. 1	167	67-20	obozowisko osada ?	mezolit neolit
53.	Górczyna	Górczyna, st. 1	1	67-21	znalezisko luźne	neolit
54.	Górczyna	Górczyna, st. 10	2	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy osada osada osada śląd osadniczy	EB EK pradzieje OWR WŚ PŚ
55.	Górczyna	Górczyna, st. 11	3	67-21	śląd osadniczy	WŚ
56.	Wyszanów/ Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 3	4	67-21	śląd osadniczy	EB
57.	Górczyna	Górczyna, st. 6	5	67-21	śląd osadniczy	OWR
58.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 9	6	67-21	punkt osadniczy cmentarzysko	EK Lt

59.	Wyszanów	Wyszanów, st. 2	7	67-21	znalezisko luźne cmentarzysko cmentarzysko	neolit Ha Lt
60.	Zamysłów	Zamysłów, st. 28	8	67-21	cmentarzysko	EB
61.	Zamysłów	Zamysłów, st. 27	9	67-21	śląd osadniczy	WŚ
62.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 8	10	67-21	znalezisko luźne	OWR
63.	Zamysłów	Zamysłów, st. 26	11	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	EK pradzieje PŚ
64.	Zamysłów	Zamysłów, st. 25	12	67-21	śląd osadniczy	PŚ
65.	Zamysłów	Zamysłów, st. 24	13	67-21	osada	WŚ
66.	Zamysłów	Zamysłów, st. 4	14	67-21	osada osada	WŚ pradzieje
67.	Zamysłów	Zamysłów, st. 23	15	67-21	osada	pradzieje
68.	Zamysłów	Zamysłów, st. 22	16	67-21	śląd osadniczy	pradzieje
69.	Górczyna	Górczyna, st. 13	17	67-21	śląd osadniczy osada	neolit ? OWR
70.	Górczyna	Górczyna, st. 14	18	67-21	śląd osadniczy osada śląd	pradzieje WŚ PŚ NŻ

					osadniczy osada	
71.	Górczyna	Górczyna, st. 15	19	67-21	śląd osadniczy	pradzieje
72.	Górczyna	Górczyna, st. 16	20	67-21	osada osada osada osada	pradzieje OWR WŚ PŚ
73.	Górczyna	Górczyna, st. 17	21	67-21	osada osada śląd osadniczy osada osada osada	pradzieje OWR WŚ PŚ NŻ
74.	Górczyna	Górczyna, st. 18	22	67-21	osada śląd osadniczy osada	pradzieje OWR WŚ
75.	Górczyna	Górczyna, st. 19	23	67-21	osada osada	WŚ PŚ
76.	Górczyna	Górczyna, st. 20	24	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje WŚ
77.	Górczyna	Górczyna, st. 12	25	67-21	śląd osadniczy osada	pradzieje WŚ/PŚ
78.	Górczyna	Górczyna, st. 9	26	67-21	śląd osadniczy	PŚ
79.	Górczyna	Górczyna, st. 8	27	67-21	osada osada	PŚ NŻ

80.	Górczyna	Górczyna, st. 7	28	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	EK neolit pradzieje WŚ
81.	Górczyna	Górczyna, st. 5	29	67-21	osada śląd osadniczy osada	PŚ PŚ NŻ
82.	Górczyna	Górczyna, st. 4	30	67-21	osada	PŚ
83.	Górczyna	Górczyna, st. 3	31	67-21	osada	PŚ
84.	Górczyna	Górczyna, st. 2	32	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje PŚ
85.	Górczyna	Górczyna, st. 21	33	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje WŚ
86.	Górczyna	Górczyna, st. 22	34	67-21	śląd osadniczy osada śląd osadniczy	pradzieje WŚ WŚ/PŚ
87.	Górczyna	Górczyna, st. 23	35	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje WŚ
88.	Dryżyna/ Górczyna	Górczyna, st. 6	36	67-21	śląd osadniczy	mezolit

89.	Dryżyna	Dryżyna, st. 7	37	67-21	osada	pradzieje
90.	Dryżyna	Dryżyna, st. 8	38	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje PŚ
91.	Dryżyna	Dryżyna, st. 9	39	67-21	śląd osadniczy osada śląd osadniczy śląd osadniczy	EK pradzieje OWR ? WŚ
92.	Dryżyna	Dryżyna, st. 10	40	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje PŚ
93.	Dryżyna	Dryżyna, st. 11	41	67-21	śląd osadniczy	EK
94.	Dryżyna	Dryżyna, st. 12	42	67-21	osada	PŚ
95.	Dryżyna	Dryżyna, st. 13	43	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje PŚ
96.	Dryżyna	Dryżyna, st. 14	44	67-21	śląd osadniczy	PŚ
97.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 1	45	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje WŚ
98.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 2	46	67-21	śląd osadniczy osada	pradzieje WŚ

99.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 4	47	67-21	osada osada osada	pradzieje OWR WŚ
100.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 5	48	67-21	osada	pradzieje
101.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 6	49	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje WŚ
102.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 7	50	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	EK pradzieje
103.	Wyszanów	Wyszanów, st. 1	51	67-21	osada śląd osadniczy	EB pradzieje
104.	Wyszanów	Wyszanów, st. 3	52	67-21	śląd osadniczy osada śląd osadniczy	pradzieje OWR ? WŚ
105.	Wyszanów	Wyszanów, st. 4	53	67-21	śląd osadniczy	OWR ?
106.	Wyszanów	Wyszanów, st. 5	54	67-21	osada osada śląd osadniczy osada	pradzieje OWR WŚ PŚ
107.	Wyszanów	Wyszanów, st. 6	55	67-21	osada	PŚ
108.	Wyszanów	Wyszanów, st. 7	56	67-21	śląd osadniczy	OWR PŚ

					śląd osadniczy	
109.	Wyszanów	Wyszanów, st. 8	57	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	WŚ PŚ
110.	Wyszanów	Wyszanów, st. 9	58	67-21	śląd osadniczy	PŚ
111.	Wyszanów	Wyszanów, st. 10	59	67-21	śląd osadniczy osada	pradzieje PŚ
112.	Wyszanów	Wyszanów, st. 11	60	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje neolit PŚ
113.	Wyszanów	Wyszanów, st. 12	61	67-21	osada	PŚ
114.	Wyszanów	Wyszanów, st. 13	62	67-21	śląd osadniczy	PŚ
115.	Górczyna	Górczyna, st. 24	63	67-21	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje PŚ
116.	Zamysłów	Zamysłów, st. 9	64	67-21	śląd osadniczy	WŚ
117.	Zamysłów	Zamysłów, st. 5	65	67-21	znalezisko luźne	neolit
118.	Zamysłów	Zamysłów, st. 6	66	67-21	śląd osadniczy	neolit
119.	Zamysłów	Zamysłów, st. 13	67	67-21	znalezisko luźne	mezolit

120.	Dryżyna	Dryżyna, st. 15	68	67-21	neolit	KCWK
121.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 10	75	67-21	zespół urbanistyczny	
122.	Wyszanów	Wyszanów, st. 14	76	67-21	osada osada osada osada	EB WŚ PŚ NŻ
123.	Wyszanów	Wyszanów, st. 15	77	67-21	osada osada osada	PŚ NŻ
124.	Szlichtyngowa	Szlichtyngowa, st. 11	78	67-21	osada ślad osadniczy ślad osadniczy	WŚ NŻ
125.	Górczyna	Górczyna, st. 25	79	67-21	dwór	XVIII- XIX/XX w.
126.	Górczyna	Górczyna, st. 26	80	67-21	osada osada	OWR WŚ
127.	Górczyna	Górczyna, st. 26	81	67-21	cmentarzy żydowski	1751 r.
128.	Dryżyna	Dryżyna, st. 16	82	67-21	miejsce po dworze	XVIII w.
129.	Górczyna	Górczyna, st. 27	83	67-21	miejsce po pałacu	XVII w.

130.	Wyszanów	Wyszanów, st. 16	84	67-21	miejsce po dworze po miejsce po pałacu	XVII/XVIII w. lata 40. XIX w.
131.	Wyszanów	Wyszanów, st. 17	85	67-21	cmmentarz przykościelny	XIV w.
132.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 29	1	67-22	obozowisko osada osada osada	EK OWR WŚ PŚ
133.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 17	2	67-22	osada osada osada	OWR WŚ ŚR
134.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 3	3	67-22	osada	neolit
135.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 13	29	67-22	obozowisko osada	mezolit
136.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 16	30	67-22	osada	neolit
137.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 6	33	67-22	osada znalezisko luźne	OWR EB
138.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 8	34	67-22	znalezisko luźne osada	neolit ŚR
139.	Kowalewo	Jędrzychowice- Kowalewo, st. 9	35	67-22	dymarka	WŚ ?

140.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 10	36	67-22	osada	WŚ ?
141.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 11	37	67-22	osada	EB
142.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 12	38	67-22	osada dymarka osada	EB WŚ Lt
143.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 14	39	67-22	śląd osadniczy	Ha
144.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 15	40	67-22	osada osada	neolit Lt
145.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 18	41	67-22	osada	WŚ
146.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 19	42	67-22	obozowisko	EK
147.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 20	43	67-22	śląd osadniczy	pradzieje
148.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 25	44	67-22	dymarka	WŚ ?
149.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 27	45	67-22	obozowisko	mezolit
150.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 28	46	67-22	obozowisko śląd osadniczy	mezolit WŚ

151.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 33	47	67-22	ślad osadniczy	pradzieje
152.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 34	48	67-22	osada	neolit
153.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 35	49	67-22	osada	pradzieje
154.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 36	50	67-22	ślad osadniczy dymarka	EK WŚ
155.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 37	51	67-22	ślad osadniczy	WŚ
156.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 38	52	67-22	osada	WŚ
157.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 40	53	67-22	znalezisko lužne	EB
158.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 41	54	67-22	osada	OWR
159.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 42	55	67-22	znalezisko lužne znalezisko lužne	neolit neolit
160.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 44	56	67-22	znalezisko lužne znalezisko lužne	neolit neolit

161.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 45	57	67-22	osada	neolit
162.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 46	58	67-22	obozowisko śląd osadniczy osada	mezolit OWR ŚR
163.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 47	59	67-22	obozowisko	neolit
164.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 48	60	67-22	obozowisko śląd osadniczy	neolit ? EB
165.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 49	61	67-22	osada osada	EB OWR
166.	Dryżyna	Dryżyna, st. 1	62	67-22	osada	EB
167.	Dryżyna	Dryżyna, st. 2	63	67-22	obozowisko osada	mezolit pradzieje
168.	Dryżyna	Dryżyna, st. 3	64	67-22	obozowisko cmentarzysko	mezolit pradzieje
169.	Dryżyna	Dryżyna, st. 4	65	67-22	osada	EB
170.	Dryżyna	Dryżyna, st. 5	66	67-22	śląd osadniczy	neolit
171.	Kowalewo	Jędrzychowice-Kowalewo, st. 31	67	67-22	śląd osadniczy	EK